

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

II/ 2016

nepredajné

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb

ISSN 1339-2131

Krypty u jezuitov - Skalica

Ochrana osobných údajov v praxi

Na návšteve krematória - reportáž

Kde skončili ostatky popravených na Pankráci

Ako spravujú cintoríny u našich susedov v Rakúsku

Dôchodcovia, vdovy, siroty - zmeny pozostalostných penzií

Príhovor

redaktora Pavla Onderu

Vážení čitatelia,

Keď začiatkom roku 2011 vyšlo prvé číslo nášho časopisu, okamžite rozdelilo verejnosť na dva tábory. Jedni neveriacky, so značným znechutením krútili hlavou nad jeho obsahovým zameraním, tí čo patrili na druhú stranu vyjadrovali podporu a odporúčali časopis svojim známym a kolegom. V redakcii sme rešpektovali jak názory kritické, tak sme sa aj tešili z tých povzbudzujúcich. *Čas ukáže*, bolo našou odpoveďou. Vsadili sme na osvetu a rast otvorenosti verejnosti voči takým závažným témam, akými tie pohrebné nesporne sú. A skutočne, reči ustali, záujem prekonal naše očakávania a tém neubúda, skôr naopak, miesta je málo.

V tomto vydaní sa vraciame k seriálu o kryptách. Naša krajina má bohatú históriu a pochovávanie dôležitých osobností náš ľud praktikoval od nepamätí spôsobmi, ktoré miesta posledného odpočinku po stáročia zachovali takmer neporušené. Vybrali sme sa do Skalice, mesta na hraniciach s Moravou, kde sa prelína nielen jazyk ale aj kultúra blízkych národov.

Keď sa povie kremácia, väčšina si predstaví tmavé priestory niekde v podzemí, spaľovačov v dlhých montérkových kabátoch s rukavicami na rukách a štítmí na tvárach, prostredie plné dymu a zápachu. Aby sme ukázali verejnosti, ako v skutočnosti vyzerá krematórium v jeho technickej časti, vybrali sme sa na neďalekú Moravu, do Hustopečí. Jeho majiteľ spolu s prevádzkovým riaditeľom nás previedli prevádzkou a vysvetlili systém fungovania, bezpečnosti, kontroly a samozrejme hygieny. Natíska sa otázka, prečo naše kroky smerovali do zahraničia? Musíme na tomto mieste priznať, že žiadne krematórium na Slovensku (okrem firmy Molnár, ktorá každoročne poriada Deň otvorených dverí) nás do svojho zákulisia nahliadnuť nenechalo. Preto aj touto cestou chcem vyzvať prevádzkovateľov krematórií, aby svoje prevádzky predstavili. Prispejú tak k potlačeniu fám a nepravdivých príbehov, ktoré sa o kremáciách rozprávajú na verejnosti.

Aktuálnou témou v Európe ostáva i naďalej migrácia a s ňou spojené riziká. Odhliadnuc od politických rokovaní a natáhovačiek či prijat, koľko prijat, čo to bude stáť, kto to zaplatí, sme sa zamysleli (podobne ako v Českej republike) nad tým, čo sa bude diať v prípade skutočnej tragédie. Nemusí ísť ani o udalosť spojenú s migrantmi. Hrozieb všeobecného ohrozenia, ktoré sa môžu naplniť kedykoľvek, je stále dosť. Kolega sa preto obrátil na Sekciu krízového riadenia na MV SR s konkrétnymi otázkami. Ako sme na takéto situácie pripravení nám vysvetlil vedúci oddelenia civilnej ochrany z odboru civilnej ochrany a krízového plánovania Mgr. Miroslav Jancek.

Pravidelný priestor poskytujeme aj našim českým kolegom. Tentoraz sa pozreli do histórie veľmi temnej. Obdobie komunistickej diktatúry so sebou prinášalo nekompromisné umlčovanie všetkých, ktorí s režimom nesúhlasili. Pankráčska väznica v sebe ukrýva ohromné tragédie politických väzňov, z ktorých časť ani po poprave nenašla svoje miesto posledného odpočinku. Tým, že v poslednej dobe viac spomíname holokaust v súvislosti s nástupom radikalizmu, zatlačáme do ústrania zločiny komunizmu. Je preto nanajvýš žiadúce, aby sme si oboje nedávne tragédie pripomínali stále.

Ostáva mi poďakovať sa všetkým, ktorí náš časopis podporujú, ktorí do neho prispievajú. Sme radi, že jeho existencia na slovenskom mediálnom trhu dostatočne vyplní tú medzeru v informáciách, ktorú pohrebníctvo ešte donedávna predstavovalo.

Pavol Ondera

Slovenské pohrebníctvo - štvrťročník,
ročník VI., číslo II, jún 2016

Vydavateľ

SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných
a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor

Ladislav Stríž

Redakcia

PhDr. Marcel Lincényi, Pavel Ondera,
Mgr. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana
Voštenáková

Stáli prispievatelia

Ing. Denisa Halajová, PhD.,
doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Peter Kicoš, Mgr. Peter Ondera, ThLic. Tomáš
Kotrlý, Th.D., Mgr. Jaroslav Šejvl

Grafika & design

Pavel Ondera

Fotografie

Pavel Ondera

Obálka

Krypty v Skalici
foto Pavel Ondera

Kontakt

+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia

MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň

SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena

Reálna cena 4,75 €, magazín je nepredajný,
distribúovaný zdarma na náklady vydavateľa
SAPaKS

Distribúcia

HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk
www.henrietta.sk

Vyšlo

15. júna 2016

Nasledujúce vydanie

uzávierka 20. 08. 2016
distribúcia 15. 09. 2016

Partneri a sponzori

TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAUK s.r.o., www.lauk.sk

Znak dvojazyčného obsahu na obálke

Výber z obsahu

Krypty u jezuitov - Skalica

Za socializmu bol vraj príkaz, aby sa krypty pod jezuitským kostolom zlikvidovali. Robotníci ich však zachovali tým, že ich zamurovali. V rámci rekonštrukcie sa krypty vyčistili a vysvietili. Dlhodobé využívanie krypt na...
str. 6 - 7

Ochrana osobných údajov v praxi

Prax ukázala, že je možné zneužiť aj osobné údaje zosnulého, ktorý síce už ujmu ako takú neutrpí, zato jeho pozostalí prípadne tretie strany ju utrpieť môžu. V minulosti boli zaznamenané mnohé...
str. 10 - 11

Zvládneme tragédie?

Núdzové pochovávanie je opatrením civilnej ochrany, radí sa medzi záchranné práce pri vzniku mimoriadnej udalosti s hromadným postihnutím osôb spojenou s ich úmrtím...
str. 12 - 13

Návšteva krematória

Na Južnej Morave stále prevláda klasické pochovávanie. Krematórium Hustopeče má spádovú oblasť pre Južnú Moravu, pričom spolupracuje s 20-timi dodávateľmi. Od vzniku prevádzky bolo zrealizovaných vyše 27 000 spopolnení...
str. 18 - 19

Kde skončili ostatky popravených na Pankráci?

V letech 1948 – 1961 zde byli pohřbíváni popravení a vězni, kteří zemřeli ve výkonu trestu odnětí svobody, popř. i vazby za protistátní činnost a také děti vězňených žen, které zemřely...
str. 26 - 27

Ako spravujú cintoríny u našich susedov?

Nie je cintorín ako cintorín. Zatiaľ, čo na slovenských pohrebiskách správcovia začínajú šetriť hrobovými miestami a na úpravu chodníkov často nezostávajú finančné prostriedky, v susednom Rakúsku je situácia úplne opačná...
str. 30 - 31

Dôchodci, vdovy, siroty - zmeny v pozostalostných penziách

Od tohto roka sa odstránila diskriminácia vdov a vdovcov pri posudzovaní opätovného vzniku nároku na pozostalostný dôchodok. Mnohí pozostalí však nevedia, aké podmienky treba splniť na získanie pozostalostnej penzie...
str. 35 - 35

Obhájime prvenstvo medzi štátmi V4?

Naposledy sa ako prvé umiestnilo dvojčlenné družstvo Pavol Herák (53) a Marek Rigo (29) z pohrebníctva mesta Bratislavy. Ako to bude prebiehať tentoraz v novembri? Obhájime prvenstvo? Na to sa už príďte pozrieť do Trenčína....
str. 38 - 39

ROŽŇAVSKÝ CINTORÍN

KULTÚRU SLOVENSKÝCH MIEST ČASTO
NAVONOK REPREZENTUJÚ
AJ CINTORÍNY

Rožňavský cintorín pôsobí vcelku usporiadane. Keďže je z väčšej časti obkolesený kamenným a tehlovým múrom a prístup k nemu teda pre vandalov nie je až taký jednoduchý, nenájdeme tu takmer žiadne násilne poškodené hroby, ale ani väčšinu kovaných a liatinových mrežových ohrád hrobiek a obeliskov, ktoré boli medzi časom odcudzené.

Pochovávať sa tu začalo v 18. storočí, po nariadení cisárovnéj Márie Terézie, podľa ktorého sa cintoríny mali nachádzať len mimo centier miest. Najstarší zachovaný pomník mešťanostu Collinasi Johannes Floriána pochádza z roku 1785. Na rozdiel od hrobu spomenutého mešťanostu, ktorý sa nezachoval, pomník je v dobrom stave a je tiež zapísaný v zozname pamiatkového fondu SR.

Na území cintorína, presnejšie v jeho západnej časti, môžete objaviť napríklad aj zubom času „nahryznutú“, avšak čiastočne zrekonštruovanú budovu skladu strelného prachu z čias, keď tu stála Jiskrova pevnosť. Do západnej časti boli tiež umiestnené pomníky z čierneho mramoru pochádzajúce zo židovského cintorína na Šútnickej ulici, ktoré sem boli prenesené v sedemdesiatych rokoch minulého storočia. Následne boli viaceré z nich ukradnuté. Z tohto dôvodu sa židovská náboženská obec rozhodla zvyšné pamätníky radšej predať.

Západná časť cintorína sa vyznačuje i ďalším skvostom – trojicou kamenných náhrobkov z ružového vápence, ktoré sem boli prevezené z neďalekej Silickej planiny. Okrem týchto pamätihodností nájdeme v staršej časti cintorína aj náhrobok rodiny rožňavského sochára Sándora Linassiho, ktorý sa zúčastnil na výstavbe mauzólea v Krásnohorskom Podhradí, či hrob predčasne zomrelých Linassiho detí. Starú časť cintorína skrášluje aj stenový pomník majiteľa rožňavskej tehelne Nándora Szilvásyho, ktorý pre svoje mesto postavil budovu starej nemocnice s kaplnkou a kostol reformovanej cirkvi. V tejto časti sa nachádza aj, žiaľ, značne poškodený vápencový náhrobok v tvare širokej steny. Na pomníku sa už nenachádzajú mená zosnulých, ale vďaka rožňavským archívom vieme, že je tu pochovaný doktor Artur Maurer – osobný lekár rodu Andrásyovcov,

o ktorých napísal knihu, a bol aj vydavateľom novín Rožňavský zpravodaj. V staršej časti cintorína však nájdeme aj novšie hroby padlých vojakov z 2. svetovej vojny.

Z vnútornej strany obvodového muriva miestami vystupujú veľké náhrobky. Na mnohých sa však podpísal, väčšmi ako ľudské zásahy, prirodzený tok času. Okrem veľkolepých pomníkov nájdeme na pôde cintorína aj hroby určené tým chudobnejším – dreveným krížom, zhrdzavenou tyčou či doskou označené kôpky zeminy.

Za necelé tri storočia sa cintorín rozrástol o novú sekciu, do ktorej sa pochováva od roku 1993. Preto pre ľahšiu orientáciu slúži informačná tabuľa, ktorá víta návštevníkov hneď pri vstupnej bráne.

Na cintorínoch zvyčajne býva ticho, v čase mojej návštevy sa tu však pracuje. Kosci kosia a ich pomocníci odnášajú na fúriku pokosenú trávu k strmému spádu kopca v dolnej časti cintorína, kde zmes tráv a špiny ľahko uniká ľudskému zraku. Okrem nich sú pri hroboch aj dôchodcovia.

V snahe nájsť nejaké pokojné, tiché miesto sa rozhlídnem navôkol. Všimnem si, že kamenný múr pri lese v hornej, staršej časti cintorína znenazdajky končí. Neďaleko cintorína, na kopci, pohľadom natrafím aj na lúku posiatu drobnými ihličnatými kríkmi a nemocnicu, až mi napokon zrak ustane na značne rozdrobenej, kamennej ceste v staršej časti cintorína. Zaujímá ma aj pomníky so skríženými kladivkami namiesto obvyklých reliéfov anjelov či krížov. Mnohé z nich zaiste ukrývajú nevypovedané tragédie gemerských baníkov. Takmer na konci starého múru začína časť s novšími hrobmi. Stoja tu nemo, ticho vydávajú svedectvo o živote svojich nájomníkov. Neďaleko je veľký, zelený kontajner. Sú tu lampy a rozhlasové reproduktory, dostatok zelene.

Niekoľko metrov pred lesným porastom, ktorý uzatvára túto časť cintorína, nachádza sa ešte hrob tvorený kusom zeme obohnanou drevenou ohrádkou a posiatej umelými i živými kvetmi, cigaretovými nedohorkami a kamienkami, v ktorej je zasadený drevený kríž s menom, rokom narodenia a úmrtia a prázdny rámček na fotografiu s plastovými smaragdmi po okraji. Hneď pri ňom je červená lavička, ktorá je aj poslednou svetlou zastávkou pred miestami večne zahalenými tieňom z neďalekého lesa.

Počas obhliadky hrobov zazriem aj dva mladé páry. Spoločne smerujú k lavičkám, ale len čo ma zazrú, vrátia sa, odkiaľ prišli. Ako je zrejme, cintorín slúži aj živým. A hoci milenecká láska na pietne miesta nepatrí, nepochybne pobúri mŕtve duše i pozostalých menej, než vyčítanie vandalov.

Text a foto Pavol Ičo

Krypty pod jezuitským kostolom

Pravdepodobne najviac krýpt na Slovensku je v Skalici

V Skalici sa nachádza až 15 kostolov, pričom pod väčšinou z nich sú vybudované podzemné krypty. S najväčšou pravdepodobnosťou je Skalica mestom, kde sa na prepočet obyvateľov a rozlohu územia nachádza najviac krýpt na Slovensku. Žiaľ, nie všetky sú prebádané a prístupné pre verejnosť. Dôvodom je podzemná voda, respektíve nedostatok finančných prostriedkov.

V minulosti bol v Skalici cintorín na námestí tak, ako aj v iných mestách. „Významní Skalčania mali hrobové miesto pod Karnerom sv. Anny, ostatní obyvatelia sa pochovávali do okolia kostola, respektíve na iné pohrebiská v meste. Ľudské pozostatky sa postupne objavovali pri nedávnej rekonštrukcii. Kostolík Karner je zo 14. storočia, ale jeho história môže byť aj staršia. Okolo cintorína bol kamenný múr, ktorý sa potom rozobral a kameň sa použil na múr dnešného cintorína za Skalicu. Týmto spôsobom sa pochovávalo do polovice 18. storočia, kedy bol daný výnos, že pohrebiská musia byť za mestom jednak z toho dôvodu, že bolo málo miesta v meste, keďže cintoríny sa rozrastali, a taktiež z hygienického hľadiska, keďže rôzni vykrádači hrobov rozširovali choroby, ako sú mor a podobne. Aj z tohto dôvodu sa cintorín v Skalici posunul za mesto na Kalváriu,“ hovorí o histórii pochovávaní v centre Skalice riaditeľka mestskej knižnice Ľubica Rozborilová, ktorá nám robila sprievodkyňu po centre mesta. Ako posledný bol, podľa nej, pri kostole Karner pochovaný v roku 1930 známy historik a dejateľ Franko Vítazoslav Sasínek.

Krypty pod Skalicom

V Skalici je okrem iných pamiatok dokopy 15 kostolov, z toho šesť veľkých a deväť menších sakrálnych budov. Na 15 tisícové

Kostolík vľavo je Karner sv. Anny

mesto a plochu, ktorú Skalica má, je to veľa kostolov. Pod každým z veľkých, vrátane rotundy, boli krypty, do ktorých sa pochovávalo. Niektoré krypty sú prebádané, niektoré nie. V minulosti sa ľudské pozostatky ukladali do viacerých častí kostolov. Niekde pochovávali iba mníchov, inde aj obyvateľov Skalice, dokonca v niektorých kryptách sú celé rodiny, ktoré v Skalici žili. Vo Farskom kostole na námestí by mal byť, okrem iných, aj hrob brata biskupa Barsonyho, ktorý bol zabitý v bitke pri Turej lúke.

Krypty pod jezuitským kostolom

Pre verejnosť sú sprístupnené krypty v bývalom jezuitskom kostole, ktorý postavili na začiatku 18. storočia. Ako ďalej povedala Ľubica Rozborilová, tento, vraj vtedy najkrajší a najväčší chrám v Skalici, jezuiti vybudovali po príchode do mesta,

V kryptách sa nachádza 32 jezuitských a dva pavlínske hroby

V prvej krypte boli pochovaní jezuiti, v rehoľných rúchach s ružencom v ruke keď tu postavili komplex budov, vrátane kláštora. Potom, čo však jezuiti museli odísť zo Skalice v roku 1773, o kostol sa desať rokov starali paulíni. Neskôr sa začal využívať ako sklad všetkého možného, od sýpky, drevárne, na prespávanie vojakov a podobne. Nedávno mesto kostol zrekonštruovalo a v novembri 2011 bol otvorený ako multifunkčné kultúrne centrum. K zaujímavostiam kostola, okrem iného, patrí vynikajúca akustika, druhý najväčší barokový obraz na Slovensku a krypty, kde boli pochovávaní jezuitskí a paulínski mníši. Nedávno sem bol dokonca privezený organ z anglického Sheffieldu. „Do krýpt sa pôvodne schádzalo z bočnej kaplnky Panny Márie, v súčasnosti je vstup z hlavnej lode. Ešte pred desiatimi rokmi sa do krýpt dalo dostať len po rebríku, ale dnes sú do nich vybudované osvetlené betónové schody. V kryptách sa nachádza 32 jezuitských a dva pavlínske hroby. Nie je tu určený najvýznamnejší hrob,“ rozpráva ďalej Ľubica Rozborilová s tým, že podľa predstaviteľov jezuitov, hodnostári vraj neboli pochovávaní zásadne v kryptách, alebo v hlavnej lodi. V kryptách sa pochovávalo na dosku, pričom otvor bol zamurovaný a zakrytý náhrobným kameňom s nápisom toho, ktorý tu bol pochovaný. Niektoré z náhrobných kameňov sa zachovali dodnes. Do každého otvoru malo byť pochované jedno ľudské telo, no pre nedostatok voľného miesta sa neskôr pochovávalo aj do pozostatkov, ktoré tu boli uložené predtým.

Krypty zachránila rekonštrukcia

Za socializmu bol vraj príkaz, aby sa krypty pod jezuitským kostolom zlikvidovali. Robotníci ich však zachovali tým, že ich zamurovali. V rámci rekonštrukcie sa krypty vyčistili a vysvietili. Dlhodobé využívanie krýpt na skladovanie sa podľa sprievodkyne Ľubice Rozborilovej podpísalo pod to, že v kryptách nezostali všetky pozostatky, nakoľko kostol chátral, a teda je ťažké povedať, kde sa časť pozostatkov dostala. Nájdené pozostatky sa pri rekonštrukčných prácach z hygienického a bezpečnostného hľadiska umiestnili za sklo. Do obnovy bývalého

V Rotunde sv. Juraja boli v roku 1996 zreštaurované fresky na stenách

Pozostatky príslušníkov Pavlínov (rád svätého Pavla prvého pustovníka) jezuitského kostola sa investovalo asi 2,6 milióna eur, avšak treba uviesť, že strecha, vrátane veží, už bola obnovená predtým. O vstup do krýpt je pomerne veľký záujem.

Náhrobné kamene u františkánov

Prebádané sú taktiež krypty u františkánov, kde sú viaceré významné náhrobné kamene. Našiel sa tu napríklad najstarší kamenný náhrobný artefakt v Skalici a okolí z roku 1488. Taktiež sa tu nachádza náhrobný kameň z ružového mramoru, na ktorom je nápis z jednej aj z druhej strany, keďže bol použitý prvýkrát v 16. storočí a potom následne v 19. storočí. Žiaľ, krypty u františkánov nie sú prístupné, pretože po preskúmaní v roku 1993 boli zamurované. Viaceré významné náhrobné kamene sa nachádzajú na nádvorí kostola a v križových chodbách.

Pochovávanie na kalvárii

Skalica ako dedina, potom mesto má veľmi dlhú históriu. Boli tu jednotlivé osady, v ktorých sa, samozrejme, tiež pochovávalo. Za mestom na kopci je kalvária, kde sa nachádza Rotunda svätého Juraja, ktorá patrí k najstaršej a zároveň najvýznamnejšej pamiatke v Skalici. V kryptách pod rotundou, ako aj popri nej sa pochovávalo nielen počas morovej epidémie. Krypty sú prebádané, ale nie sú sprístupnené. Pri rotunde je aj torzo židovského cintorína, kde bol nájdený aj najstarší židovský náhrobný kameň na Slovensku maceva z roku 1398, ktorý, žiaľ, bol zničený, keď sa budovalo parkovisko pod rotundou. Ďalšie torzo židovského cintorína je potom za Kalváriou, kde sa nachádza katolícky aj evanjelický cintorín s náhrobnými kameňmi od Dušana Jurkoviča a je tu aj urnový cintorín. „V súčasnosti táto oblasť slúži ako park pre Skalčanov a návštevníkov. V minulosti to bol jeden kopec, ktorý bol v roku 1372 prekopaný na dva, pretože sa vytvoril val s vodou okolo hradieb ako obrana Skalice. Na jednom kopci bolo Haštacké hradisko, mali tu byť jednotlivé sídla, vrátane hradu pezinských zemepánov.“

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Rotunda svätého Juraja, patrí k najstarším a najvýznamnejším pamiatkám

Zastavme sa na slovíčko u predsedu SAPaKS...

Posledný „recept“ od doktora

Tentokrát upriamime našu pozornosť na podnikanie pohrebných služieb v hospodársky rozvinutom štáte, akým je aj Slovensko. Odmalička som vyrastal a pohyboval sa v pohrebnom sektore, a preto si nenechám od ostatných, ktorí v tomto sektore pôsobia len krátky čas, vešať sprostosti na nos. Oni sú presvedčení o svojej pravde, za ktorú sa budú biť do hrude, aj keď pravdu nemajú. Tento spôsob zmýšľania a nadradenosti ma niekedy dokáže dostať do varu. Pokiaľ sa na pohrebníctvo pozrieme z historického pohľadu, musíme priznať, že utrpelo počas komunizmu niekoľko hlbokých rán, čo následne zanechalo v hlavách niektorých podnikateľov iba povrchnú myšlienku spojenú s vidinou čo najrýchlejšieho zárobku na smútku ostatných. Zároveň musím ale uznať, že nie všetkých možno hádzať do jedného vreca. Za seba môžem povedať, že fandím všetkým, hlavne našim členom (Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb), ktorí sa snažia šíriť pozitívne povedomie a vytvárajú správne konkurenčné prostredie, budujú kultúrny charakter a dokážu svojimi službami vytvárať kvalitné meno pohrebným službám. K tomu patrí aj samozrejmosť mať pod kontrolou zosnulého od začiatku až po pochovanie alebo spopolnenie. Prečo však o tom píšem?

V niektorých prípadoch, ktoré sa mi dostávajú na stôl, iba žasnem nad vynaliezavosťou „človeka podnikateľa“ a neraz aj nad chamtivosťou vysokoškolsky vzdelaného lekára/lekárky. A práve preto mi dovoľte, aby som sa im teraz venoval podrobnejšie. V posledných mesiacoch sa ako huby po daždi množia prípady, kedy samotní podnikatelia alebo aj doktori, ktorí sú presvedčení o svojej všemocnosti a nadradenosti nad ostatnými, povyšujú vlastný finančný úžitok a pohrebný biznis nad etiku a dodržiavanie pravidiel. Určite mi dáte za pravdu, že povolanie lekár je viac ako iba obyčajné zamestnanie. Každý budúci lekár po ukončení štúdia musí prijať Hippokratovu prísahu. Zacitujme si z nej: „*Nech vkročím do akéhokoľvek domu, vojdem tam len s úsilím pomôcť chorým a budem*

Predseda Ladislav Stríž

sa vyhýbať každému podozreniu a bezpráviu, zrieknem sa túžby po zmyslových pôžitkoch.“ A práve tu vidím koreň problému u niektorých lekárov – podnikavcov.

Ako predseda asociácie dostávam množstvo upozornení práve na nekalé podnikanie doktorov, ktorí sú napojení na pohrebné služby, či už z vlastnej iniciatívy, alebo na podnet podnikavého subjektu pohrebáka. Obhliadajúci doktor po obhliadnutí zosnulého automaticky radí a rozdáva vizitky danej pohrebnej služby, o ktorej tvrdí, že je pre rodinu tá najlepšia. Z toho následne má obhliadajúci zisk v podobe finančného odškodnenia. Tu vôbec nejde o samaritánsky spôsob pomáhania príbuznému, ale o prachsprosté dohadzovanie zosnulého za finančnú odmenu.

Dovoľte mi ako príklad uviesť hyenizmus, podľa mňa, najväčšieho rangu hádam v celej strednej Európe, a to zásluhou slovenských biznismenov v tzv. kauze „*vykostovania zosnulých*“, ktoré sa deje pod hlavičkou odoberania tkanív, ktoré sa následne za nekresťanské peniaze cez s. r. o. predávali a ďalej predávajú do zahraničia. O túto problematiku sa zaujímal aj redaktor televízie JOJ Richard Boliešik, ktorý kauzy z tmy vyniesol na svetlo – sveta, na verejnosť.

Tieto praktiky naznačujú, že chamtivosť a snaha obohatenia sa z čohokoľvek, ešte aj z kostí zosnulých, je naozaj na Slovensku realitou. Ako zaujímavosť mi dovoľte uviesť, že uvedené úkony sa konali len na patologických pracoviskách v Bratislave a v Nitre. Ostatné pracoviská a hlavne primári týchto oddelení odmietli uvedené úkony vykonávať. V tomto prípade pri odbere tkanív vôbec nejde o záchranu človeka, povedzme, na operačnej sále.

Slovensko je kresťanská krajina a sám som bol v tejto viere vychovaný, tak ma napadla spásenosná myšlienka, začať loboval o zmenu zákona v parlamente. Pomoc pri spomínanej kauze som začal hľadať u kresťansky založených poslancov. Poďme teda zmeniť zákon a hlavne dajme onej „*veci*“, čiže zosnulému, zmenou zákona opäť dôstojnosť. Slovensko je jediná krajina, kde sa človek po smrti stáva „*vecou*“ a nepatrí právne nikomu.

Hnala ma vpred myšlienka, že s akou vehementnosťou obhajujeme ešte nenarodený plod dieťaťa. Poďme teda priznať rovnaký status aj zosnulému. Nepodarilo sa. Prečo? Lebo

Pohľad do poslaneckých lavíc, foto Pavel Ondera

poslaneckí poradcovia v obore s touto problematikou boli tie isté čierne ovce v bielom rubáši, ktoré participovali a participujú dodnes na tomto biznise! Nuž, asi si budeme musieť počkať, kým niekomu vplyvnému „*vykostí*“ syna, manželku či nedajbože priamo vysokopostaveného činiteľa. No, a čo ostatní? Tí predsa patria do inej kategórie... kategórie biznisu.

Moja rada v tomto prípade znie: „*Ak sa tomu chcete vyhnúť, ešte za svojho života urobte písomné vyhlásenie, že si nepravíte pitvu a podajte písomnú žiadosť o vyradenie z evidencie darcov, lebo na Slovensku platí, že odobrať orgány, tkanivá alebo bunky z tiel mŕtvych darcov možno iba vtedy, ak osoba počas svojho života neurobila písomné vyhlásenie, že s týmto zásahom do svojej telesnej integrity nesúhlasí.*“ Čo sa týka zákona, budem veriť a dúfať, že na ďalší pokus sa to podarí.

Trocha sme ale odbočili. Vráťme sa k meritu veci, ktorým je nekalé podnikanie v pohrebnom sektore. Po úmrtí sa z pacienta stáva zosnulý, čiže „*vec*“ a štatút rozhodovania, čo ďalej so zosnulým, náleží obhliadajúcemu lekárovi. Obhliadajúci doktori sú zazmluvnení ÚDZS majú za uvedený pracovný výkon patričnú finančnú odmenu, ktorá je hrazená z daní daňových poplatníkov. Treba ale dodať, že zo zákona majú istú moc a zodpovednosť rozhodnúť, čo bude ďalej so zosnulým, či pôjde na pitvu alebo bude pochovaný v zákonnej lehote. Venujme sa podrobnejšie situácii, keď doktor rozhodne pacienta/zosnulého/„*vec*“ nechať previesť na pitvu.

Na Slovensku je cieľom niektorých pohrebných služieb, ktoré sa zúčastnili zákonného výberového konania na transporty zosnulých pre ÚDZS fakt, že sa ľahko dostanú k adresám príbuzných a následne, po nanútení sa, môžu robiť aj rozlúčkový obrad. Pri výberových konaniach je prioritou cena za prevezený úkon. V snahe získať zákazku (a to nielen v pohrebných problematikách), sa kandidáti na tieto prevozy snažia podhodnotiť cenu za prevoz s úmyslom, že rozdiel prirátajú obstarávateľovi pohrebu pri konečnej fakturácii. V tomto procese je víťazom jedine ÚDZS, ktorý okamžite uzatvára zmluvy na prevoz za tieto sumy, čo je pochopiteľné.

Uvediem príklad z praxe: Pohrebná služba uzatvorila zmluvu na sumu 15 € za jeden prevoz zosnulého z bodu A do bodu B v okruhu 180 – 200 km. Tu sa natíska otázka, nad ktorou by sa zamyslel snáď aj žiak základnej školy. V sume 15 € sú teda uhradené

náklady na pohonné hmoty, transportný vak, nosidlá, jednorazové rukavice, dezinfekčné prostriedky po úkone, náklady na dvoch zamestnancov, mesačné odvody a v neposlednom rade aj amortizácia vozidla?! Aj laik tu musí tušiť, že tu nie je niečo s kostolným poriadkom.

Alebo príklad opačný. Príde nová pohrebná služba na trh s vidinou okamžitého zbohatnutia, čo spraví? Jednoducho podplatí kľúčových hráčov. To sú obhliadajúci lekári, ošetrovatelia alebo sestričky v nemocniciach. Nuž každý nech si urobí vlastný názor na danú vec.

Moja rada pre pozostalých znie: „*Nenechajte sa nikým a ničím ovplyvňovať a zachovajte chladnú hlavu pri výbere pohrebnej služby. Pokiaľ ste si vybrali, všímajte si podrobnosti, či má daná služba zamestnancov, či sa k vám slušne správajú, kde bude váš zosnulý uložený do doby pochovania a či je možnosť ho vidieť ešte pred obradom. Nič nepodpisujte, pokiaľ nie ste rozhodnutí.*“

Každý okres, dedina má isté tradície v pochovávaní a do svojho povedomia si zapisala aj názov pohrebnej služby, ktorá v danom obvode zvykla pochovávať. Pokiaľ jestvujúca pohrebná služba zaspala na vavrínoch a prestala sa rozvíjať, modernizovať, ignoruje nové trendy v pohrebníctve, stratí svoje meno a čoskoro ju nahradí iná. Preto neopomínať tieto skutočnosti neustále zdôrazňujeme aj našim členom v asociácii, ktorí ich akceptujú, čo v neposlednom rade vidieť aj na kvalite ich služieb a stabilite na poli poskytovania pohrebných služieb v regiónoch.

Ladislav Stríž

OCHRANA OSOBNÝCH ÚDAJOV V PRAXI

podľa novely zákona 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov

Dňa 30. apríla 2013 vstúpil do platnosti nový zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov, ktorý ruší a nahrádza starší zákon č. 428/2002 Z. z. Účinnosťou novely tohto zákona dňom 15. 4. 2015 sa ukladá prevádzkovateľom povinnosť do 9 mesiacov naplniť literu zákona, najmä prijať zákonom požadované bezpečnostné opatrenia, ak prevádzkovateľ v rámci svojej činnosti spracúva osobné údaje fyzických osôb.

Určite mnohí z vás vnímajú povinnosti vyplývajúce zo strany štátu ako „buzeráciu“. Prečo je to tak? Pretože štát sa prijatím zákona tak povediac zrieka zodpovednosti za akúkoľvek osvetu, hlavne často práve voči najviac dotknutým skupinám. Možno krátky článok v tlači alebo maximálne vstup pre televízneho diváka, a tým je to vybavené. V zmysle hesla „NEZNALOSŤ ZÁKONA NEOSPRÁVEDLŇUJE“ (rozumej tým lepšie naplňať štátnu kasu), keďže je jednoduchšie a výhodnejšie udeľovať postihy, ako šíriť osvetu. Tento zákon sa naozaj týka všetkých z nás, pretože chráni identitu jednotlivca. Postihy zaň sa však špeciálne dotýkajú podnikateľskej obce, inštitúcií a ostatných prevádzkovateľov. Posúďte sami.

Prehľad pokút udelených Úradom na ochranu osobných údajov

Úrad uloží pokutu od 1 000 eur do 200 000 eur prevádzkovateľovi, ktorý:

- nesplnil alebo porušil povinnosť mať vypracovaný bezpečnostný projekt,
- nesplnil alebo porušil povinnosť poveriť spracúvaním osobných údajov sprostredkovateľa na základe písomnej zmluvy.

Úrad uloží pokutu od 300 eur do 3 000 eur prevádzkovateľovi, ktorý:

- nesplnil alebo porušil povinnosť vyhotoviť písomný záznam poučenia oprávnených osôb,
- nesplnil alebo porušil povinnosť vedenia evidencie informačného systému (prevádzkovateľ je povinný viesť evidenciu, a to najneskôr odo dňa začatia spracúvania údajov).

Úrad uloží pokutu od 1 000 eur do 50 000 eur prevádzkovateľovi, ktorý:

- nesplnil alebo porušil niektorú z povinností bezpečnosti spracúvania osobných údajov,
- nesplnil alebo porušil niektorú z povinností upravujúcich poučenie oprávnených osôb.

Rozhodli sme sa preto po dohode s vedením Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb čiastočne tento stav neznalosti zákona zmeniť resp. zmierniť jeho možné negatívne dôsledky a pokúsiť sa dať vám aspoň základné informácie, aby vám táto problematika nerobila na čele vrásky.

Pri podnikaní v oblasti pohrebných a kremačných služieb sa spracúvanie osobných údajov fyzických osôb uskutočňuje v 2 rovinách:

- vo vzťahu k zamestnancom (zamestnanci na TPP, brigádnic, uchádzači o zamestnanie...),
- vo vzťahu ku klientom (zosnulí a ich pozostalí).

Najviac používané dokumenty pri poskytovaní pohrebných a kremačných služieb, kde sa nachádzajú osobné údaje fyzických osôb:

- osobné údaje na vyhotovených listoch o prehliadke mŕtveho,
- osobné údaje na štatistickom hlásení o úmrtí,

- osobné údaje na pasoch zosnulého v prípade jeho prevozu zo zahraničia,
- evidencia hrobov.

Vymedzenie základných pojmov podľa zákona o ochrane osobných údajov:

Osobnými údajmi sú údaje týkajúce sa určenej alebo určiteľnej fyzickej osoby, pričom takou osobou je osoba, ktorú možno určiť priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecne použiteľného identifikátora alebo na základe jednej či viacerých charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú, fyziologickú, psychickú, mentálnu, ekonomickú, kultúrnu alebo sociálnu identitu (meno, priezvisko, adresa, dátum narodenia, kontakt, fotografia, kamerový záznam, biometrické stopy...).

Spracúvanie osobných údajov je vykonávanie operácií alebo súboru operácií s osobnými údajmi, najmä ich získavanie, zhromažďovanie, šírenie, zaznamenávanie, usporadúvanie, prepracúvanie alebo zmena, vyhľadávanie, prehliadanie, preskupovanie, kombinovanie, premiestňovanie, využívanie, uchovávanie, blokovanie, likvidácia, ich cezhraničný prenos, poskytovanie, sprístupňovanie alebo zverejňovanie.

Prevádzkovateľ je každý, kto sám alebo spoločne s inými vymedzí účel spracúvania osobných údajov, určí podmienky ich spracúvania a spracúva osobné údaje vo vlastnom mene.

Informačný systém osobných údajov je informačný systém, v ktorom sa na vopred vymedzený alebo ustanovený účel systematicky spracúva alebo má spracúvať akýkoľvek usporiadaný súbor osobných údajov prístupných podľa určených kritérií, bez ohľadu na to, či ide o informačný systém centralizovaný, decentralizovaný alebo distribuovaný na funkčnom alebo geografickom základe (ďalej len „informačný systém“); informačným systémom sa na účely tohto zákona rozumie aj súbor osobných údajov, ktoré sú spracúvané alebo pripravené na spracúvanie čiastočne automatizovanými alebo inými ako automatizovanými prostriedkami spracúvania.

Úlohou bezpečnostných opatrení a ďalších povinností prevádzkovateľov v zmysle zákona je predchádzať zneužitiu osobných údajov fyzických osôb. Prax ukázala, že je možné zneužiť aj osobné údaje zosnulého, ktorý síce už ujmu ako takú neutrpí, zato jeho pozostalí prípadne tretie strany ju utrpieť môžu. V minulosti boli zaznamenané mnohé prípady zneužitia osobných údajov (aj zosnulých) napr. pri uzatváraní fiktívnych poisťovních zmlúv podnikavými sprostredkovateľmi.

V zmysle hesla „lepšie byť pripravený ako prekvapený“ je v záujme samotných vás prevádzkovateľov sa o túto tému bližšie zaujímať a vyhnúť sa tak nečakaným a nemalým sankciám zo stany štátu.

Právnik POLIS DS s. r. o., www.polisds.sk

NAJVÄČŠÍ VEĽKOOBCHOD SMÚTOČNÝCH POTRIEB, POMNÍKOV A GRANITU

RÚČKY • KRÍŽE • ČALÚNENIA • OZDOBY NA TRUHLÝ
OBLEČENIE PRE PRACOVNÍKOV POHREBNEJ SLUŽBY
POMNÍKY • URNY • GRANIT • MRAMOR • SOCHY

Štefan Poláček POLA

Na Tablách 3, 080 06 Nižná Šebastová

pola@pola.sk | sklad@pola.sk

www.pola.sk
www.pomniky.com

OBJEDNÁVKY

Sklad: 0905 604 020

Kancelária: 051 7582 035

Mgr. Miroslav Jancek: Na zvládnutie tragických nešťastí sme pripravení

Vo svete nie je jediný týždeň, či dokonca deň, keď sa neudeje nejaké dopravné tragické nešťastie, alebo ľudstvo netraummatizuje živelná pohroma alebo nebodaj teroristický útok. Ľudia majú taktiež obavy z epidémií a nebezpečných vírusov. Logicky preto vyvstáva otázka, do akej miery sme na Slovensku pripravení na takéto hromadné nešťastia, a aký krízový plán je pripravený. S otázkami sme sa obrátili Sekciu krízového riadenia na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky, pod ktorú táto problematika spadá. Na naše otázky odpovedal vedúci oddelenia civilnej ochrany z odboru civilnej ochrany a krízového plánovania Mgr. Miroslav Jancek.

Núdzové pochovávanie je súčasťou civilnej ochrany. Aké sú hlavné úlohy núdzového pochovávania v súvislosti s hromadnými tragickými nešťastiami?

Núdzové pochovávanie je opatrením civilnej ochrany, radí sa medzi záchranné práce pri vzniku mimoriadnej udalosti s hromadným postihnutím osôb spojenou s ich úmrtím (záchranné práce sú činnosti na záchrane života, zdravia osôb a záchrane majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo z postihnutých priestorov. Súčasťou záchranných prác sú činnosti na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.). Záchranné práce sú zamerané aj na zhromažďovanie, identifikáciu a pochovávanie usmrtených osôb. Riadenie a likvidáciu následkov prenosného ochorenia vrátane dezinfekcie, dezinfekcie a deratizácie a určenia priestorov na hromadné pochovávanie zomretých osôb a na neškodné odstraňovanie uhynutých a usmrtených hospodárskych zvierat berie do úvahy príloha č. 3 k vyhláske č. 533/2006 Z. z. o podrobnostiach o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok. Zaobchádzanie s ľudskými pozostatkami upravuje zákon o pohrebníctve. V súlade so zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Úrad verejného zdravotníctva alebo regionálny úrad verejného zdravotníctva pri ohrození verejného zdravia nariaďuje opatrenia, medzi ktoré patrí aj osobitná manipulácia s mŕtvymi, vyčlenenie miest a určenie spôsobu pochovávania zvýšeného počtu zomretých. V prípade usmrtenia osôb, z dôvodu zabránenia epidémii, je potrebné bez meškania, čo najskôr tieto osoby pochovať, čomu samozrejme predchádza ich identifikácia. Identifikácia zomrelých osôb umožní „vyhlásenie osoby za mŕtvu“, čo má zásadný význam pre právnu situáciu pozostalých.

Ako je koordinované núdzové pochovávanie na Slovensku, vrátane prepravy zosnulých, uskladnenia tiel či koordinácie pitiev?

Samotné riadenie záchranných prác a teda aj núdzového pochovávania, je odstupňované podľa rozsahu (za spolupráce úradov

verejného zdravotníctva):

- v obciach ho riadia starostovia postihnutých obcí,
- na území viacerých obcí alebo na území okresu ho riadi prednosta okresného úradu,
- na území presahujúcom dva okresy ho riadi prednosta okresného úradu v sídle kraja.

Sú na Slovensku vyčlenené masové hroby v prípade hromadných nešťastí, alebo epidémií?

Krízové štáby obcí a okresných úradov predkladajú návrhy na opatrenia starostom a prednostom okresných úradov. Obce a okresné úrady pri koordinácii, preprave, uskladnení tiel vychádzajú z nariadení regionálnych úradov verejného zdravotníctva, z plánov ochrany obyvateľstva (dokument, ktorý obsahuje úlohy, opatrenia a postupy na zabezpečenie ochrany obyvateľstva pre prípad vzniku mimoriadnej udalosti) a z analýz územia (posúdenie nebezpečenstva pre prípad vzniku mimoriadnej udalosti s ohľadom na zdroje ohrozenia a popis možností územia), v ktorých sú vytypované lokality vhodné pre potreby hromadného núdzového pochovávania (za zabezpečenia hygienických štandardov, napríklad sa pochováva na kopci tak, aby nebola zasiahnutá spodná voda).

Na Slovensku máme skôr skúsenosti s automobilovými a vlakovými nešťastiami, než lodnými, respektíve leteckými hromadnými haváriami. Zúčastňujú sa preto hasiči, záchranári, policajti nejakých simulácií a cvičení, aby boli pripravení aj na takéto hromadné nešťastia?

Takéto cvičenia sa vykonávajú pravidelne za účelom prehĺbenia súčinnosti orgánov krízového riadenia, riadenia toku informácií a pripravenosti záchranných zložiek integrovaného záchranného systému. Organizovanie takýchto cvičení sa uskutočňuje buď pod patronátom okresných úradov, krajských a okresných riaditeľstiev zložiek alebo priamo Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. V prípade dopravných nehôd sa samozrejme preskúšava vykliesnenie a odsun zranených a usmrtených osôb, v prípade napríklad dopravnej cestnej nehody spojenej s únikom nebezpečnej látky (napríklad havária cisterny) je to

samozrejme zložitejšie a pristupuje sa aj k protichemickým opatreniam a účasti špecializovaných zložiek, ako sú napríklad Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany. Kontrolné chemické laboratória sú mobilné odborné pracoviská, ktoré sú aj jednou z piatich základných záchranných zložiek integrovaného záchranného systému. Sú špecializované na riešenie otázok odborného zabezpečenia ochrany obyvateľstva proti účinkom nebezpečných látok, vykonávajú monitorovaciu, expertnú, výskumnú, rozborovú, kontrolnú a pedagogickú činnosť v oblasti nebezpečných látok a bojových otravných látok.

V posledných rokoch svet trápia teroristické útoky. K akým opatreniam Slovenská republika pristúpila v tejto súvislosti z hľadiska civilnej ochrany?

Na základe vyhlásenia zvýšeného stupňa teroristického ohrozenia na území Slovenskej republiky, ktorý nadobudol účinnosť 22. 3. 2016 o 24:00 h na základe toho, že v členskom štáte Európskej únie došlo k dokončeniu trestného činu terorizmu a na základe zhodnotenia miery teroristického ohrozenia namiereného voči členským krajinám Európskej únie, boli na úseku civilnej ochrany obyvateľstva a prípravy na krízové situácie stanovené úlohy pre miestne orgány krízového riadenia, ktoré sa vykonávajú pri hrozbe teroristickej aktivity (úlohy majú preventívny charakter pre účinnú ochranu života, zdravia a majetku):

- V prípade potreby zabezpečiť včasné varovanie obyvateľov a vyrozumenie osôb činných pri riešení následkov mimoriadnej udalosti, informovať členov krízových štábov a členov bezpečnostných rád okresov a krajov o vzniku mimoriadnej udalosti povahy teroristického útoku,
- zabezpečiť informovanosť starostov obcí a primátorov miest vo svojej územnej pôsobnosti v prípade priamej teroristickej hrozby,
- zabezpečiť informovanie obyvateľstva v prípade ohrozenia prostredníctvom regionálnych informačných prostriedkov,
- aktualizovať Plán vyrozumienia pre vyhlasovanie krízových stavov,
- plniť úlohy na úseku vykonávania záchranných prác – záchrana života, zdravia osôb a záchrana majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo z postihnutých priestorov (podrobnosti ustanovuje vyhláska MV SR č. 523/2006 Z. z.),
- aktualizovať krízovú dokumentáciu s dôrazom na možnú evakuáciu obyvateľstva z ohrozeného objektu alebo územia,
- v prípade okresných úradov v sídle kraja klásť zvýšený dôraz na telefonáty na číslo tiesňového volania 112 týkajúce sa oznámení o teroristických aktivitách a bezodkladne o tom informovať Centrálnu monitorovaciu a riadiacu stredisko SKR MV SR,
- preveriť využitie ochranných stavieb vo svojej územnej pôsobnosti pre obyvateľstvo,
- zabezpečiť pripravenosť na výdaj prostriedkov individuálnej ochrany,

- zabezpečiť súčinnosť so základnými zložkami integrovaného záchranného systému a orgánmi krízového riadenia v prípade vzniku ohrozenia alebo vykonania trestného činu terorizmu,
- v prípade potreby vykonania protiradiačných, protichemických a protibiologických opatrení vyžiadať prostredníctvom Centrálnu monitorovaciu a riadiacu stredisko SKR MV SR výjazd kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany,
- dodržiavať služobnú pohotovosť a dosažiteľnosť,
- zabezpečiť pripravenosť na núdzové ubytovanie a núdzové zásobovanie,
- v rámci fázy prevencie a pripravenosti je potrebné, aby pri usporiadaní každého masového občianskeho, spoločenského alebo kultúrneho podujatia, bol organizátormi v súčinnosti s odbornými krízového riadenia v ich územnej pôsobnosti zabezpečený bezodkladný výkon opatrení civilnej ochrany v prípade vzniku ohrozenia alebo mimoriadnej udalosti povahy teroristického útoku na základe priamej komunikácie s organizátormi podujatia a zložkami zabezpečujúcimi bezpečnosť podujatia,
- aktualizovať analýzu územia z hľadiska možného rizika teroristického útoku s ohľadom na vyšší výskyt osôb alebo dôležitosť objektov kritickej infraštruktúry.

Pri hromadných nešťastiach, ako aj teroristických útokoch je okrem obetí aj množstvo zranených. Myslí civilná ochrana aj na takzvanú duchovnú pomoc?

Záchranné práce vykonávajú zložky integrovaného záchranného systému, ktoré aj vytvárajú podmienky k identifikácii zomrelých osôb. Uplatňuje sa aj tzv. „duchovná pomoc“, ktorá je určená a chápaná ako pomoc a podpora raneným, umierajúcim a evakuovaným osobám. Cieľovou skupinou je taktiež zasiahnuté obyvateľstvo, výkonný záchranný a riadiaci personál a pozostalí. Ďalšou oblasťou pôsobnosti duchovnej pomoci je pochovávanie, predovšetkým hromadné pochovávanie osôb.

Veľkým ohrozením pre ľudstvo sú stále celosvetovo hroziace epidémie. Do akej miery v tejto súvislosti vypomáhajú medzinárodné organizácie?

Vo svete v prípade nedostatočných kapacít tamojších orgánov krízového riadenia pôsobia nadnárodné inštitúcie, napríklad Misia OSN - UNMEER (United Nations Mission for Ebola Emergency Response), ktorá navštívila Ebolou postihnuté krajiny západnej Afriky konštatovala, že všetky tri postihnuté krajiny majú už 100 percentne dostačujúce kapacity na izolovanie 100 percent potvrdených prípadov Eboly. Rovnako konštatovala, že tieto krajiny majú k dispozícii dostatok tímov na zaistenie bezpečného pochovávania všetkých obetí Eboly.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel ondera

Večerné bdenie pri mŕtvom, modlenie, spievanie

Margita Jágerová

FF UKF v Nitre, Katedra etnológie a folkloristiky

Obdobie od úmrtia do pochovania sa na základe nariadení osvietených panovníkov na sklonku 18. storočia predĺžilo na tri dni – až na tretí deň bolo možné zosnulého pochovať, čo platí podnes. Realizáciou nariadenia sa malo predovšetkým predchádzať pochovaniu zdanlivo mŕtvych, na druhej strane to však zaťažilo príbuzných dlhodobším pobytom v jednej domácnosti s mŕtvym, ale i zvýšilo náklady na pochovanie. Kým ešte neexistovali domy smútku (na vidieku u nás do poslednej tretiny 20. storočia, miestami aj neskôr), mŕtvy bol až do pohrebu vystretý v izbe svojho domu. Počas tohto obdobia fungovali predstavy o zvýšenej aktivite zlých démonických síl so zámerom poškodiť nielen zosnulému, ale aj pozostalým. Na základe toho vznikla potreba ochraňovať a strážiť ho, pričom sa sformovala obyčaj bdenia pri mŕtvom (vartovanie, strázenie). Súvisela aj s ďalšími archaickými predstavami – je potrebné rozveseliť jeho dušu a v neposlednom rade dozerať, aby sa z neho nestal škodlivý revenant (mŕtvy, ktorý sa z rôznych dôvodov vracia medzi živých), tzv. upír (vampír). Počas vystretia v dome až do samotného pochovania sa mohli totiž, podľa starších predstáv, objaviť na tele zosnulého príznaky upíra (vampíra), no včasným zásahom a vykonaním potrebných opatrení mohli tomu pozostalí zabrániť.

Od momentu vystretia sa do domu schádzali príbuzní, susedia, známi a širšie osadenstvo obce – dom sa stával „verejným“ a ktokoľvek mohol prísť mŕtveho pozrieť. Kresťanská cirkev sa oddávna snažila vtláčať úkonom pri zosnulom pečať zbožnosti, kultivovaného a dôstojného správania. Napriek tomu hlavne večery a noci pri mŕtvom pozostávali z voľnejšej zábavy, pitia alkoholu, hrania rôznych hier (najmä muži hrali karty), spievania, rozprávania príbehov. Cirkev sa snažila eliminovať prejavy vychádzajúce z predkresťanskej tradície a propagovať modlitbu ako prostriedok na uspokojenie duše a jej očistenie od hriechov; ďalej spev nábožných piesní a čítanie biblie. Na základe náboženských predstáv modlenie za dušu zosnulého pomáhalo zabezpečiť jej plynulý prechod do záhrobia.

Návštevy pri tejto príležitosti plnili viaceré dôležité funkcie. Návštevníci sa pri mŕtvom modlili a realizovali náboženské úkony, obveseľovali a zabezpečovali jeho dušu. Zároveň prejavovali úctu zosnulému a pozostali. Taktiež podporovali pozostalých v čase smútku. Konali tak až do pochovania tela, pričom tieto aktivity sa zintenzívňovali najmä počas večerov a nocí. Večerné modlenie končievalo spravidla pred polnocou, aby sa

všetci dostali domov skôr, než sa začnú aktivizovať démonické sily. Pri mŕtvom ostala bdiť do rána predovšetkým najbližšia rodina alebo na túto činnosť najímaní žobráci, chudoba, niekde mládež.

Kresťanské prvky však veľmi dlho nenachádzali svoje uplatnenie v prípade večerného bdenia, resp. tvorili len jeho časť. Dôkazom toho sú pozostatky zábav a hier pri tejto príležitosti ešte na konci 70. rokov 20. storočia, a to najmä v oblastiach severovýchodného Slovenska, kde veľmi dlho pretrvávali vampírske predstavy. V takých prípadoch bola nutná zvýšená potreba celonočného strázenia mŕtveho, pričom v týchto oblastiach Slovenska ostávala pri zosnulom mládež a hrávala sa rôzne hry, neraz erotického, plodonosného a súťaživého charakteru.

Na druhej strane dodržiavanie náboženských predpisov podnietilo vznik nekanonizovaných modlitieb a piesní, ktoré patria k prejavom tzv. ľudovej zbožnosti. Podnes, hoci vo výrazne zredukovanej forme, sa v mnohých lokalitách objavujú ako súčasť pohrebných obyčají. Večerné stretávanie sa v čase úmrtia člena rodiny sa v mnohých vidieckych lokalitách praktizuje doposiaľ a náboženské formy na uspokojenie duše, vzdanie pocty mŕtvemu, fungujú spolu so spomínanými svetskými aktivitami (rozprávanie rôznych príbehov, hranie kariet, pohostenie, pitie alkoholu...). Takéto stretnutia sa v minulosti, ale i v súčasnosti naďalej konávajú bez účasti duchovných. V katolíckych oblastiach sa zaužíval pre tieto aktivity termín modlenie, v evanjelických je dodnes preferovaný názov spievanie, nakoľko piesňový materiál má pri analyzovanej príležitosti v tomto prostredí dominantnejšie postavenie.

Zmeny po zavedení domov smútku a ukončení pobytu zosnulého v priestoroch domu

Oproti minulosti možno sledovať mnohé rozdiely súvisiace všeobecne so zmenenými životnými podmienkami a spôsobom života, rapídne sa meniacim najmä za posledného vyše polstoročia. Závažným v tomto momente sa javí sprevádzkovanie

domov smútku (na vidieku najmä v poslednej tretine 20. storočia), kam sa presunula podstatná časť obradov spojených s úmrtím, v niektorých prípadoch sa to týka aj večerného modlenia. Čo sa týka nočného bdenia, so zavádzaním domov smútku definitívne zaniklo. Jeho pozostatkom, resp. javu, vychádzajúceho z potreby bdiť pri mŕtvom, strážiť ho, bolo ponechanie zasvieteného svetla pre zosnulého v izbe, kde bol vystretý („aby sa nebál“). Tento jav sa vyskytoval (možno sa niekde podnes praktizuje) ešte na zač. 21. storočia, pričom pozostalí už pri ňom nebдели celú noc, hoci sa v niektorých lokalitách mohol nachádzať aj doma.

Presunutím večerného modlenia do „nového“, nie domáceho priestoru, ovplyvnilo celkový jeho charakter, determinovalo správanie pozostalých, ktoré sa značne zmenilo. Viacerí informátori počas realizácie výskumov deklarovali, že tento „cudzí“ priestor bráni v uvoľnení emócií, v skutočnom prejavovaní žiaľu. Nastalo kontrolované správanie pozostalých. Vôbec, priestor domu smútku nedovoľuje vykonávanie akýchkoľvek svetských, profánnych aktivít (hry, rozhovory, pitie alkoholu, pohostenie...), takýto večer má už náboženský charakter, podobne aj vtedy, keď sa konáva takéto stretnutie v kostole (spravidla po večerných bohoslužbách).

Mŕtveho v niektorých prípadoch v jednotlivých lokalitách dovážu do obce až pred pohrebom priamo do domu smútku alebo do kostola, čiže oproti minulosti nie je vždy podmienkou organizovania večerného modlenia jeho fyzická prítomnosť. Práve v tejto súvislosti prichádza na rad najdôležitejšia zmena oproti minulosti – v takýchto prípadoch to už nie je modlenie pri mŕtvom, ale len na jeho počesť, za jeho dušu. Sú však na druhej strane lokality, kde sa modlenie pre širší okruh obyvateľov nepraktizuje bez prítomnosti mŕtveho. Kým ešte nie je v obci, pri večernom modlení sa stretáva len najbližšia rodina, najčastejšie doma, pričom táto udalosť má súkromný, rodinný charakter. Až keď ho dovážu do obce, koná sa „riadne“ večerné modlenie za účasti viacerých členov lokálneho spoločenstva. Teda tam ide o zachovanie pôvodnej funkcie, je to skutočne „modlenie pri mŕtvom“.

Cudzí priestor má vplyv na dĺžku trvania sledovaného javu. Vo všeobecnosti treba konštatovať, že oproti minulosti sa skrátila doba vykonávania náboženských úkonov bez ohľadu na miesto, kde sa realizujú. V prípade cudzieho, nie domáceho prostredia, trvá približne jednu hodinu.

Značné zmeny podstúpilo aj pohostenie spojené s večerným modlením. Nielen, že sa zmenil tradičný spôsob pohostenia (kedysi len chlieb a alkohol), ale začalo sa objavovať aj tam, kde nikdy nebývalo súčasťou tejto príležitosti, prípadne naopak – presunutím modlenia do iných priestorov sa pohostenie buď zrušilo, alebo dostalo iný charakter. Večerných stretnutí sa zúčastňuje rôzny počet ľudí, čo závisí nielen od množstva príbuzenstva, obľúbenosti v lokalite, ale i priestorových možností a miestnej obštyče. Môže sa tak pohybovať od približne 10 – 15 osôb, až po niekoľko desiatok, či vyše stovky zúčastnených.

Ďalšia závažná zmena sa prejavuje v súvislosti s možnosťou občianskeho (civilného) pohrebu, ktorý sa na vidieku začína ojedinele objavovať v druhej polovici 20. storočia. I keď takýto typ obradu v súčasnom vidieckom prostredí, taktiež počas socializmu, mal minimálne zastúpenie, pri necirkevných pohreboch sa „verejné“ večerné modlenie (spievanie) nekonalo, ak len, tak v úzkom rodinnom kruhu. Nevykonávali sa taktiež, pochopiteľne, niektoré náležitosti patriace k cirkevnému pohrebnému obradu, ako napr. zvonenie za mŕtveho.

Spôsob informovania o večernom modlení sa podnes v skúmaných obciach koná najčastejšie tradičným spôsobom – ústnym podaním. Rodina oznámi čas konania, povelávajú susedov a známych. Mnohé ženy iniciatívne vyhľadávajú pred alebo po

večerných bohoslužbách susedov pozostalých, blízku rodinu či priamo ženy, ktoré sú v lokalite známe tým, že sa chodia modliť, a spýtajú sa, či sa bude modliť. Okrem toho však nastúpili aj nové formy – termín vyhlasuje miestny duchovný v kostole po omši, alebo pracovníci miestnych úradov prostredníctvom rozhlasu. Spoločné stretnutia sa konávajú spravidla po večerných modlitbách.

Priebeh večera a jeho vedenie

Počas realizácie terénnych výskumov na území Slovenska od 90. rokov 20. storočia som sa stretávala pri večernom modlení (spievaní) so ženami, ktoré ich viedli (predmodlievačky, modlarkyne, speváčky...). Z mnohých lokalít, a to nielen zo Slovenska, máme z minulosti záznamy o tom, že ako v katolíckom, tak aj v evanjelickom prostredí vykonávali funkciu modleníka muži, čo nakoniec potvrdzujú aj vykonané výskumy. Napr. v okolí Nitry fungovali tzv. ruženčári – muži, ktorí sa pravidelne chodili predmodlievať ruženec do kostola, ale aj večer ku mŕtvemu. Celkovo sa na analyzovanom stretnutí pri mŕtvom dnes zúčastňujú väčšinou len ženy (niekde len samotné ženy), mužov býva veľmi málo, často sú to len najbližší pozostalí. Žena (predmodlievačka) sa v tejto súvislosti javí ako hlavný činiteľ usmerňujúci tieto večerné aktivity. V jednotlivých lokalitách to boli staršie skúsené ženy, na večer rodinou osobne pozývané a zjednávané – v takom prípade ich pozostalí za túto službu odmeňovali a podnes odmeňujú (v minulosti naturálie, ale i peniaze, neskôr čokoládový dezert...).

Ešte doma si takáto žena pripravila modlitby, v prípade evanjelikov a gréckokatolíkov aj piesne, ktoré potom sama začína, pričom mnohé z nich sú veľmi staré, „zdedené“ od matky či iných príbuzných alebo predchádzajúcich modlarkín, speváčiek, v prípade potreby aktuálne prispôsobené na konkrétnu situáciu. U evanjelikov v Honte som sa stretla s tým, že takéto ženy si skladali aj svojrázne príhovory, apely k Bohu, mŕtvemu a pozostalým, pričom často pri ich tvorbe čerpali materiál z časopisu Evanjelický posol. V mnohých lokalitách pritom platilo pravidlo, že ak sa modlia viac večerov za jedného mŕtveho, nepoužívajú sa tie isté modlitby a piesne (okrem každodenných, bežne používaných). Najmä na Horehróni fungovali naďalej mnohé nekanonizované piesne a modlitby, a to nielen v gréckokatolíckych obciach, ale bol to (možno podnes je – chýbajú nám na to výskumy) jav rozšírený na väčšom priestore, aj v rímskokatolíckom prostredí. Piesne boli vyberané podľa okolností súvisiacich s mŕtvym (či bol ženatý, vydatá, či mal deti, vnúčatá, prípadne akou smrťou zomrel, či bol v ruženci...), sú rodovo (pohlavne) a vekovo diferencované, pričom platí zásada, že o mŕtvom sa v nich spomínajú len „dobré veci“. Je to vlastne univerzálny jav, všeobecne rozšírený a rešpektovaný nielen pri tejto príležitosti. Každá žena – predmodlievačka má svoje vlastné pesničky a modlitby, vždy všetky nevedia to isté, majú približný prehľad o tom, ktoré pozná tá druhá, pričom ak ich je na modlení viac, vzájomne sa dopĺňajú.

Na druhej strane fungovali a fungujú lokality, kde sa takáto tvorba a tradovanie piesní a modlitieb už niekoľko desaťročí neuplatňuje a používajú sa dlhodobo oficiálne, kanonizované modlitby, zriedkavo sa vyskytujú aj piesne. Veľkú časť prípravných modlitieb ženy čítali z papiera, to isté sa týka aj piesní, nakoľko niektoré mali aj niekoľko desiatok strof. Len najfrekvencovanejšie modlitby sa modlia spamäti (otčenáš, zdravas, ruženec, odpočinutie večné, litánie...). Mnohé piesne sa na Horehroní spievali tak, že predspevávajúca zaspievala celú strofu, prípadne verš sama, a potom po nej všetci opakujú. Je to zároveň príležitosť zaspievať si aj pre tých, ktorí miestny repertoár neovládajú. Takéto stretnutie sa väčšinou končilo drobným pohostením (chlebičky, suché rýchle občerstvenie, alebo len kek-síky s kávou, čajom, alkohol...).

V niektorých lokalitách sa, naopak, celý večer konával len spontánne pod vedením kohokoľvek, kto sa príde modliť a modlia sa len kanonizované modlitby.

Význam večerných stretnutí na počesť mŕtveho

Večerné modlenie pomáha upevňovať, prípadne znovu ustanoviť vzťahy v rámci rodiny, známych, susedov a vôbec širšieho okruhu členov lokálneho spoločenstva, jednoducho všetkých tých, ktorí sa radia do skupiny trúchliacich. Nie je pritom potrebná osobná skúsenosť so zomrelým, často ako dôvod na účasť stačí udržiavanie akéhokoľvek druhu kontaktov s niektorým z pozostalých, alebo priestorové situovanie v blízkosti domu zosnulého (v prípade susedov). Večerné modlenie má dôležitú rozlúčkovú funkciu. Ide o príležitosť, kedy lokálne spoločenstvo prichádza posledný raz do kontaktu so zosnulým (ak je prítomný), vykonávajú sa rozlúčkové úkony. Ak sa koná v dome smútku, mŕtvy býva pri tejto príležitosti vystavený. Takéto večery vyvierajú z potreby rozlúčiť sa s ním, vylúčiť ho zo spoločenstva živých, pre mnohých je to posledná príležitosť vidieť ho. Mŕtveho chodia v ten večer navštevovať, pozdraviť, niektorí aj pohľadiť, „porozprávať“ sa s ním. Táto príležitosť naďalej plní dôležité psycho-hygienické funkcie – najmä v súvislosti s pozostalými. Prejavuje sa v podpore pozostalých, v manifestácii empatie zúčastnených, v prejavovaní pomoci tohto druhu rodine, ktorá tak nie je v svojom smútku osamotená. Ak sa modlenie konáva doma, často samotná rodina predlžuje takéto stretnutie, prosí blízkych a známych, aby ešte neodchádzali, aby si posedeli, lebo sa boja, resp. nechcú ostať sami. Takéto situácie ponúkajú priestor na hromadné prejavovanie žiaľu členov rodiny, ale aj širšieho okruhu príbuzenstva a lokálneho spoločenstva, ešte pred pohrebom.

Niekoľko poznámok k etnografickému pozorovaniu takýchto príležitostí

Uvádžam niektoré pozorovania, ktoré som zaznamenala počas večerného modlenia pri mŕtvom na Horehroní. Išlo o obec, kde na zač. 21. storočia ešte nemali dom smútku, čiže mŕtvy bol vystretý doma, taktiež všetky spomínané aktivity sa odohrávali

v dome. Modlenia pri mŕtvom sa zúčastňovalo niekoľko desiatok účastníkov, ktorí boli okrem hlavnej izby rozmiestnení aj po chodbách či v kuchyni. Výrazne sa tu prejavovali rodové (pohlavné) rozdiely v konkrétnom správaní počas skúmanej príležitosti, ale aj pri členení priestoru, taktiež v druhu poskytovaného pohostenia. Mužskí pozostali sedeli počas modlenia v blízkosti truhly, niekedy len na začiatku, ostatní muži boli v kuchyni, či v inej izbe, fajčili na chodbe, pred dvermi, zdržiavali sa oddelene od žien. Na otázku, prečo je tomu tak, ženy uvádzali – „...de je fľaša, tam sú i chlapi, tí sú vždy okolo nej. Oni sa nemodľa, ťahajú sa von.“ Chlapi zas na to odpovedali, že prišli mŕtveho pozrieť, pozdraviť, a modlenie je pre ženy. Jeden z informátorov na otázku, prečo sa muži zdržujú pri modlení mimo žien, odpovedal – „aby sme ženy pri modlení nerušili.“ Muži sa teda spravidla nemodlili, ani nespievali, prišli síce pozrieť nebohého, ale väčšinou sa zdržiavali pohrome mimo žien – bolo to považované za normálne, všeobecne akceptované správanie. V miestnosti okolo truhly sedela len najbližšia rodina a ženy, mužom zväčša ostávalo miesto vo vedľajších miestnostiach. Keď sa modlenie skončilo, ženy odišli a k truhle pristúpili muži a chvíľu sa zdržali pri mŕtvom. Ak by som mala zhrnúť vyššie uvedené, modlenie pri mŕtvom bolo v tejto oblasti považované za aktivitu žien, pričom od muža sa nevyžadovalo. Ako sa v čase výskumu vyjadril jeden z mužov: „Oni (ženy) vždy viac vedeli tých modlitieb, vždy sa ženy lepšie modlili. Ženy sú na modlenie a chlapi na robotu.“

Odišná bola situácia vo vedľajšej obci, kde postavili dom smútku. Ak tam prišiel muž, zotrval v modlení alebo aspoň v účasti dokonca, tu nebola možnosť odísť do „iného“ priestoru. Priestor v dome smútku (v kostole, či iný, nie domáci priestor) teda hranice medzi rodmi (pohlaviami) stiera, diferenciacia sa v takýchto prípadoch prejavuje len v tom, že predmodlievačky sú ženy.

V niektorých lokalitách sa dokonca aj pohostenie líšilo podľa jednotlivých pohlaví – niekde nalievali pri východe z domu alebo domu smútku alkohol, pričom sa rešpektovalo pravidlo, že ženy dostávajú sladké, muži tvrdé. Na otázku, prečo je tomu tak, informátori odpovedali, že tak sa to vždy dávalo, alebo – ženám netreba také silné, ako chlapom. Modlenia v týchto obciach sa zúčastňovalo aj vyše stovky ľudí, pričom trvalo aj necelé dve hodiny.

Ženy v niektorých obciach na Horehroní dostávali za každý večer čokoládu, muži nedostávajú nič, podľa slov informátoriek – „ti maju palenku.“ V niektorých domoch k čokoláde priložili ešte aj keksik (horalka, tatránka...). Podľa počtu rozdávaných čokolád bolo možné presne určiť, koľko žien sa prišlo modliť. Čokolády v týchto obciach nahradili staršie formy pohostenia pri takejto príležitosti. Predchádzajúca forma pohostenia, krajec chleba, už nevyhovovala zmenenej situácii ani vkusu obyvateľov („ako to tam budu chleba krajať v dome smútku...“). Dávanie čokolád za modlenie nahradilo starší typ pohostenia chlebom, ktorý mal kedysi veľký kultový význam pri všetkých dôležitých rodinných obradoch. V tomto prípade na Horehroní bol chlieb ukladán vedľa truhly zosnulého ešte na začiatku 21. storočia, zotrval na tomto mieste až do vynesenia zosnulého z domu v deň pohrebu.

K zmenám v tejto téme určite dochádza neustále, čo by si vyžadovalo detailné výskumy. Staršie ženy, ktoré viedli takéto stretnutia, v mnohých lokalitách už nežijú, nenahradili ich mladšie. A tak sa večerné modlenie pri mŕtvom ochudobnilo o mnohé unikátne lokálne piesňové prejavy, viaceré modlitby, ktoré zanikli a neudržiavajú sa naďalej. Pretrvávajú však úsilie uctievanie mŕtveho, orodovanie za jeho dušu a spoločné stretávanie trúchliacich.

doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD

Pohrebná služba Stríž si vybrala Adstate

Na zlepšenie a inováciu služieb pre smútiace rodiny a ich blízkych používa online riešenia Spomienkových stránok od Adstate.

Pozrite sa na www.striz.spominajme.sk a nájdite svoju budúcnosť aj vy.

Kontakt: Martin Chudý / Telefón: +421 902 480 045 / E-mail: martin@adstate.com / www.adstate.com/sk

VEĽKOOBCHOD S URNAMI A POHREBNÝMI POMÔCKAMI

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 0911 238 978

Iba v šesťtisícovom meste Hustopeče v okrese Břeclav v Juhomoravskom kraji sa nachádza najmodernejšie krematórium v Českej republike. Keď vstúpite do priestorov tohto súkromného krematória, cítite sa tu ako v zdravotníckom zariadení, pričom pred modernými pecami a kamerami si najskôr všimnete novú podlahu s motívom morského dna, ktorá je unikátna v Strednej Európe.

V Hustopečiach majú krematórium s morským dnom

Podnet k výstavbe krematória v Hustopečiach bol daný v roku 1994 v dobe, keď sa v meste diskutovalo o nutnosti výstavby smútočnej siene spolu s kremačným zariadením. Celkový návrh mal vychádzať z podobných stavieb v Českej republike ale aj v zahraničí, pričom zároveň podmienkou bolo rešpektovanie regionálnej architektúry. Pôvodne sa zvažovalo, že celý komplex bude umiestnený do priestorov existujúcich cintorínov a spolu s nimi sa vytvorí jedinečný architektonický celok. Takáto stavba, naviac zodpovedajúca moderným technologickým aj architektonickým požiadavkám, bola uvedená do prevádzky už v roku 1996 ako 27. krematórium v Českej republike, z toho tretie súkromné. Prevádzka krematória, ktoré vlastnil bývalý starosta mesta Hustopeče s dvomi spoločníkmi, sa začala 19. júna, keď bolo uskutočnené prvé spolnenie. Existencii krematória však nepriali finančné dlhy a technické problémy, taktiež politika bývalých majiteľov, kvôli ktorej krematórium ročne spálilo len 1 400 zosnulých.

Modernizácia po roku 2008

Pozitívna zmena pre krematórium nastala začiatkom roku 2008, keď spoločnosť kúpil Miroslav Hanák s ďalšími tromi partnermi. „Krematórium sme začali prevádzkovať už v apríli a nadštandardným prístupom ku klientom sme získavali čím ďalej tým viac zakaziek. Už v septembri v roku 2008 sme však museli investovať do generálnej rekonštrukcie pece, pretože sme zistili, že sme ju kúpili v nevyhovujúcom stave. Pod jej stav sa podpísalo aj to, že v čase rekonštrukcie bratislavského krematória v nej rok spolnohovali zosnulých z Bratislavy,“ rozpráva konateľ krematória Hustopeče, s. r. o. Miroslav Hanák s tým, že vzhľadom na narastajúci počet požiadaviek, už v roku 2011 museli znovu zainvestovať a kúpiť druhú modernú pec, aby mohli dopyt kapacitne zvládnuť. V rámci modernizácie areálu taktiež doplnili kamerové systémy, zvýšili kapacitu chladiacich zariadení a celkovo zlepšili kvalitu služieb pre pozostalých. Pece sa pravidelne udržiavajú, posledná generálka bola v roku 2014.

Nový majiteľ však chce ísť stále s dobou, preto sa rozhodol v minulom roku pristúpiť k rekonštrukcii podláh a nových stropov, aby boli priestory estetickéjšie jednak pre zamestnancov, ale aj pre pozostalých, ktorí by mali záujem si pozrieť samotný proces kremácie osobne. Rekonštrukcia sa nakoniec natiahla na niekoľko mesiacov, keďže sa úprava priestorov robila počas samotnej prevádzky.

Kremáciu môžu vidieť pozostalí osobne

Najnovšie majiteľ Miroslav Hanák plánuje do krematória pozvať partnerské pohrebné služby, aby sa sami presvedčili o tom, že zrekonštruované priestory sú vhodné pre tých pozostalých, ktorí by si chceli pozrieť kremáciu svojho zosnulého osobne. „Túto možnosť sme pozostalým poskytovali už aj v minulosti. Táto služba je však spoplatnená, nakoľko nám trochu sťažuje samotnú prevádzku. Pri kremácii totiž nikdy neviete dopredu odhadnúť čas, nakoľko každé telo potrebuje iný čas na spolnenie, a teda je veľmi zložitá sa dohodnúť s pozostalými na presnú hodinu,“ vysvetľuje konateľ krematória Hustopeče Miroslav Hanák, ktorý sa pri podnikaní riadi mottom: slušnosť a pokora vo vzťahu k zomrelým, pozostalým a k dodávateľom.

Za obradnou sieňou mesta sa nachádza krematórium

Časť prístupná pozostalým

Zavážanie do pece

Morské dno

Vnútné priestory krematória v Hustopečiach nás už pri vstupe doslova ohúrili. Ako prvé sme si všimli novo vyliatu podlahu s morským motívom, na ktorom môžete vidieť korytnačku, koraly či morské ryby. Z priestorov sme ostali takí očarení, že až s oneskorením sme si v strede všimli dve nerezové pece. Celý priestor je veľmi príjemný, človek má chvíľami pocit, že sa nachádza v nejakom zdravotníckom zariadení a nie v krematóriu. „Áno, našou hlavnou snahou bolo vytvoriť sterilné a estetické prostredie, v ktorom sa budú cítiť príjemne nielen zamestnanci prevádzky, ale z ktorého by odchádzali s dobrým pocitom, bez stresov aj návštevníci krematória,“ hovorí Miroslav Hanák, ktorý v súčasnosti nemá vedomosť o tom, že by podobné moderné priestory mali aj iné krematória v Českej republike, respektíve na Slovensku. Pôvodne chcel vytvoriť modrý strop, no odborníci mu to neodporúčali, pretože by sa tým zhoršili svetelné podmienky miestnosti. Nakoniec sa preto rozhodol pre rekonštrukciu podlahy, pričom materiál na jej vylatie objednal až zo Švédska. Ako ďalej povedal, spolu s odborníkom hľadali farbu, ktorá nie je rušivá, ale naopak príjemná. Nakoniec sa preto rozhodol pre morský motív, nakoľko nechcel ísť do extravagancií v podobe motívu lúky a podobne. Inšpirovali ho zahraničné krematória, odborná literatúra, ale taktiež prišiel s vlastnými nápadmi z dlhoročných skúseností.

Splňajú aj podmienky z pripravovanej novely

Nedávno krematórium navštívila aj ministerka pre miestny rozvoj v Českej republike Karla Šlechtová, ktorá sa oboznámila s prevádzkovými priestormi, ale aj informovala ohľadom pripravovaných zmien, ktoré prinesie novela zákona o pohrebníctve. „Som potešená, že v Hustopečiach je všetko v poriadku. Dokonca už teraz splňujú to, čo budeme požadovať v pripravovanej novele,“ neskrývala vtedy nadšenie šéfka rezortu, pod ktorý v Českej republike spadá problematika pohrebníctva.

Úspešné podnikanie

Investícia do rekonštrukcie a zmena prístupu ku klientom sa v krematóriu v Hustopečiach oplatila a už v roku 2015 prevádzka dosiahla 4 500 spolnení. „Krematórium sme určite nekupovali kvôli biznisu, nakoľko sa tu nedá horibilne zarábať, keďže cena za spolnenie je regulovaná. Kupovali sme ho preto, aby sme mohli poskytovať komplexné služby v pohrebníctve, keďže vlastným aj pohrebnú službu. Priznám sa, že krematórium Hustopeče je také moje dieťa a celý čas sa snažím o to, aby poskytovalo čo najlepšie služby. A v čom tkvie môj úspech? Podnikáme v súlade so zákonom, no ako súkromník si môžem dovoliť to, čo si nemôže dovoliť štátne krematórium. Dlhodobým partnerom môžem ponúkať nadštandardné zmluvy, alebo vyjsť pohrebnou službou maximálne v ústrety napríklad tak, že zomrelého prevezmeme aj vo večerných hodinách,“ dodal konateľ krematória Hustopeče Miroslav Hanák, ktorý svoje rozhodnutie kúpiť krematórium neľutuje, pretože ho tešia jednak spokojní dodávatelia ale aj pozostalí.

V Českej republike je dokopy 27 krematórií, z toho na Morave je sedem. V krajine ročne priemerne zomrie 110 000 občanov. Napriek tomu, že v Českej republike je priemerne až 80 % kremácií, na Južnej Morave stále prevláda klasické pochovávanie. Krematórium Hustopeče má spádovú oblasť pre Južnú Moravu, pričom spolupracuje s 20-timi dodávateľmi. Od vzniku prevádzky bolo zrealizovaných vyše 27 000 spolnení.

Pripravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Ako prebieha kremácia ľudského tela

Na Slovensku v posledných rokoch vzrastá dopyt po kremácii, respektíve spôsobe pohrebu zomrelého, pri ktorom je telo spálené. Niektorí ľudia majú zo spoloplenia strach, respektíve obavy aj preto, že o samotnom procese kremácie sa veľa nehovorí, a vznikajú tak rôzne nepravdivé fámy. Podte sa s nami pozrieť, ako prebieha spoloplenie ľudského tela do krematória Hustopeče, ktoré je najmodernejšie v Českej republike. Ani na Slovensku sa mu zatiaľ ešte žiadne nemôže rovnať.

Ako nás informoval riaditeľ krematória Hustopeče Ing. Zdeněk Valíček, zodpovedný pracovník prevádzky prevezme telo zosnulého, vrátane všetkých potrebných dokladov. Následne na obhliadajúci list zosnulého a rakvu umiestni nálepky s identifikačným úradným číslom, ktoré slúžia na označenie tela od uskladnenia až po jeho samotnú kremáciu. Všetky potrebné doklady sú, samozrejme, uložené v kancelárii riaditeľa krematória.

♦ Rakva s telom zosnulého je následne umiestnená do jedného z chladiacich zariadení. Krematórium disponuje kapacitou uloženia 60 tiel, z toho vnútorný box má kapacitu 36 tiel a vonkajšie chladiace zariadenie 24 tiel.

♦ Riaditeľ krematória Ing. Zdeněk Valíček vypracuje zoznam s denným poradím spoloplenia. Pracovníci si následne podľa neho berú z chladiaceho boxu rakvy s telami, ktoré umiestňujú na stôl pred jednotlivými pecami. V tú chvíľu rakva dostáva kovový identifikačný štítok s úradným číslom, ktoré je totožné s dokladmi na rakve. Ide o trojnásobnú kontrolu, ktorá vylučuje akúkoľvek zmenu zosnulého. Tento kovový nespáliteľný štítok prejde kremáciou a bude identifikovať zosnulého po spoloplení.

♦ Rakva sa môže zaviesť do čistej kremečnej komory, ktorá je zohriata na 750 stupňov. Kremečná pec KP 150 je plne automatická, zodpovedá všetkým technickým požiadavkám a patrí medzi najmodernejšie vo svojej kategórii. Je vybavená systémom kontroly pyrolýzy CAR. Toto patentované zariadenie zaručuje optimálnu funkčnosť pece a optimálne prevádzkové podmienky. Treba uviesť, že kremečná pec je konštruovaná tak, aby bolo možné spolopliť iba jedného zosnulého v rakve. Podľa jej rozmerov je teda evidentné, že do otvoru sa môže vložiť iba jedna jediná rakva.

♦ A koľko trvá priemerné spoloplenie? „Spoloplenie bežného smrteľníka trvá niekde medzi 60 až 80 minútami, ale kremácia môže trvať aj 2,5 hodiny. Samotný proces totiž závisí od použitého materiálu rakvy, telesnej konštrukcie zosnulého a podobne,“ vysvetľuje riaditeľ krematória Ing. Zdeněk Valíček s tým, že kým dôjde k spolopnieniu zosnulého, musí prehoriť rakva, a preto medzi najrýchlejšie kremácie patria tie, pri ktorých je topolová rakva. Naopak, najdlhšie trvajú spoloplenia zosnulých, ktorí zomreli na rakovinu. Toto ochorenie sa totiž v súčasnosti lieči s použitím preparátov, ktoré viažu ťažké kovy a tie v organizme bránia horeniu. V tomto prípade samotný proces prebieha s podporou horákov, keďže pec je vybavená manuálnym ovládaním. Problémom sú aj kardiostimulátory, ktoré neboli vybrané pri pitve, pretože im pri horení vybuchujú batérie.

♦ Po samotnej kremácii sú spoloplené ostatky s fragmentmi stiahnuté z kremečnej komory do dopalovacej komory. Tu sa nachádzajú aj všetky kovové časti, ktoré nezhoreli, či už sú to kovové svorky z rakvy, kovové doplnky z oblečenia, titánové klíby, a podobne. Následne je popol zbavený magnetom kovových ostátkov a upraví sa tak, aby bol jemný. Nakoniec je popol, vrátane identifikačného štítku, umiestnený do plastovej urny, ktorá je taktiež označená rovnakým číslom.

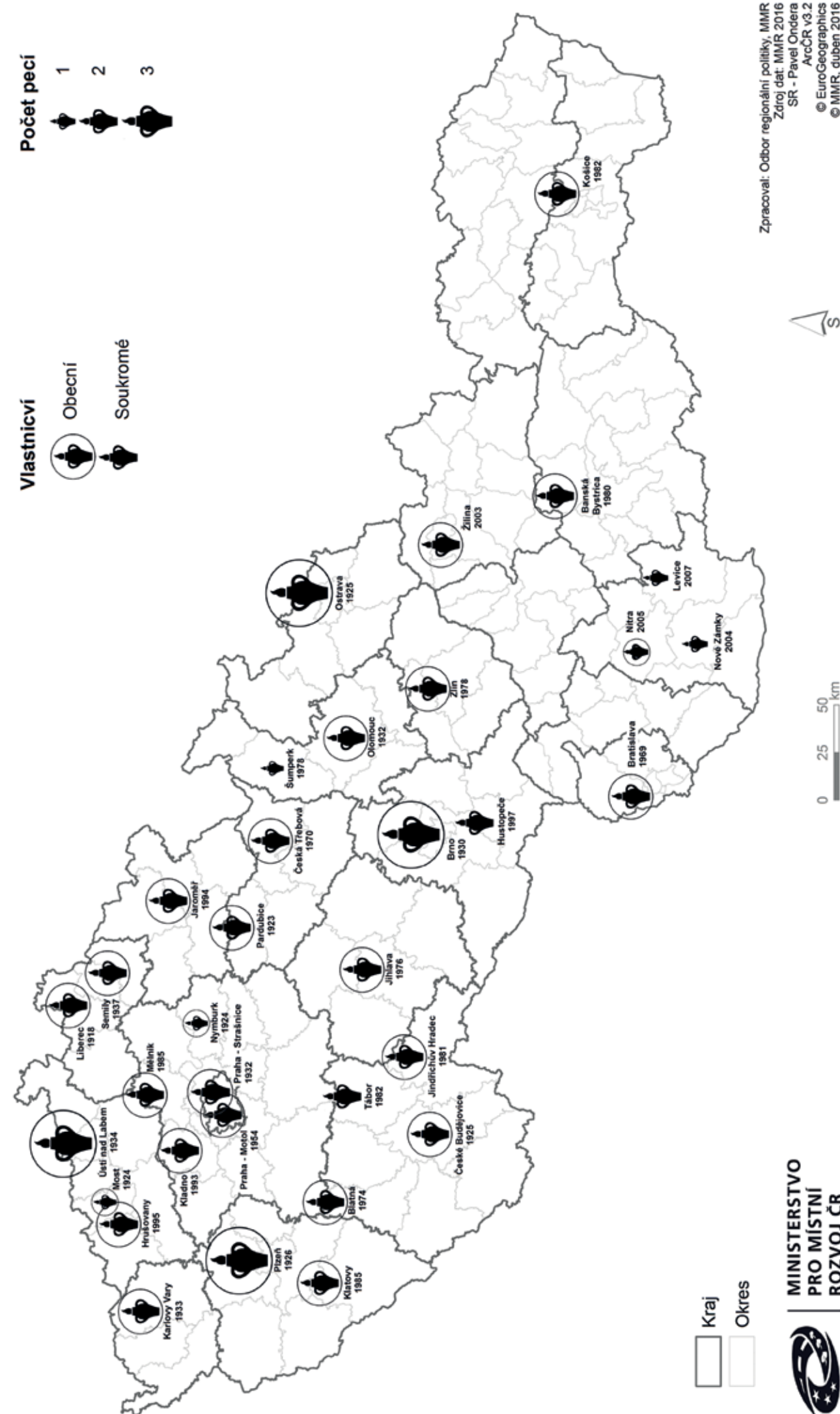
♦ Urna potom putuje do skladu urien, kde čaká na vyzdvihnutie. Krematórium Hustopeče vydáva urnu s poplom len zmluvnej pohrebnej služby. Ako povedal riaditeľ krematória Ing. Zdeněk Valíček, celý proces spoloplenia trvá od prijatia zosnulého v truhle, vybavenia dokladov, cez samotnú kremáciu až po úpravu popola priemerne 4 hodiny.

♦ Celý objekt krematória Hustopeče spĺňa najprísnejšie technické, hygienické a bezpečnostné štandardy. Prevádzka je zabezpečená najnovším kamerovým systémom a je napojená na mestskú políciu. Štandardná pracovná doba je od 7.00 – 18.00, ale prevádzka vie prijať telo zosnulého aj mimo pracovnej doby. Krematórium Hustopeče mesačne robí priemerne 350 kremácií, pričom pece bežia 5-6 dní v týždni v závislosti od počtu zosnulých.

Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

PROVOZOVANÁ KREMATORIA V ČR A SR dle vlastníctví, počtu pecí a roku uvedení do provozu

Vojtěch Večeřa: „Každý námi dodaný pohřební vůz je originálem...“

Velké Meziříčí – Černá barva u pohřebního vozu už nemusí být pravidlem. Na silnicích mohou lidé narazit nejen na nejrůznější barvy těchto vozidel, ale také na moderní úpravy a speciální karoserie. Zvenčí pohřební auto mnohdy vůbec lidé nepoznají, a uvnitř se často skrývají nejmodernější úpravy, zpravidla na přání zákazníků – majitelů pohřebnictví. Mnoho takových originálních úprav a zakázek má za sebou i společnost AUTO M+V, kterou vlastní Vojtěch Večeřa a Petr Mladý. A právě na to, jak se takové zakázky realizují, jsme se zeptali Vojtěcha Večeři.

Jaká značka vozidel je v pohřebnictví nejpoužívanější?
Nejpoužívanější značkou vozidel v pohřebnictví je Mercedes-Benz. Tato značka nabízí jak dodávková vozidla Vito a Sprinter, tak vozidla, která lze předělat na pohřební limuzínu, jako je MB E-Klase nebo nižší třída C-Klase. Jako druhá nejhojněji zastoupená značka je Volkswagen, který do našeho oboru přináší

dodávkové vozidlo VW Transporter, Caddy a Crafter. Po těchto dvou silných značkách následují ostatní výrobci dodávkových vozidel, jako jsou například Fiat, Opel, Renault, Citroen, Peugeot a podobně. Do všech těchto vozidel je naše firma připravena zhotovit zákazníkům pohřební vestavbu.

Jak taková vestavba může vypadat?

Každý klient má specifická přání. Proto ke každému vozidlu přistupujeme individuálně a můžeme tak říci, že co vůz, to originál. Každý námi upravený vůz se speciální vestavbou má jiné parametry, proto taková práce na vozidle zpravidla trvá delší dobu. Například vestavba pro převoz čtyř rakví se skládá ze železné konstrukce, ve které jsou uloženy dvě plošiny. Boky konstrukce jsou obloženy pod spodní hranu oken nerezovým plechem, na kterém jsou usazeny výplně oken. Obložení stropu může být dle přání zákazníka čalouněné nebo v provedení dekoru dřeva.

Vestavba pro převoz čtyř rakví se skládá ze železné konstrukce, ve které jsou uloženy dvě plošiny

Interiér nákladového prostoru lze kombinovat různými dekory koženky a kořenového dřeva, vše doplňuje nerezové oplechování

A za jak dlouho takové přestavěné vozidlo vyrazí na silnici?
To je velmi specifické. Při přestavbě nás totiž vždy čekají velmi kvalifikované úkoly, na které potřebujeme dostatečný čas a především zručné a velmi zkušené pracovníky.

Máte za sebou nyní nějakou specifickou přestavbu?

Pro našeho zákazníka jsme v těchto dnech dokončili úpravu vozidla Mercedes-Benz Vito 119 CDI 4x4. Tento vybraný vůz byl objednaný už koncem dubna loňského roku. Na základě specifických požadavků byl vůz v automobilce vyroben a dodán do naší společnosti koncem loňského října. Takže už jen samotná výroba auta trvala půl roku. Až následně, po této době, jsme mohli zahájit přestavbu vozidla do požadované podoby. Měsíc po dodání vozidla od Mercedesu jsme automobil převzli ke karosáři, který na něm provedl objednané úpravy vyřezáním velkých oken, úpravu bočních posuvných dveří a předělání zadních výklopných dveří z vozidla Mercedes-Benz V-Klasse.

Proč se kombinovaly prvky z různých typů vozidel značky Mercedes?

Tato kombinace byla zvolena především kvůli designu. Dveře jsou hezčí a především větší. Po této karosářské úpravě však následovala řada dalších kroků. Vozidlo muselo být třeba kompletně přelakováno do jiné barvy, než ve které bylo dodáno. Všechny tyto kroky byly realizovány u našich subdodavatelů, až letos v únoru se vrátilo zpět do našich dílen.

Vaše firma pak následně dodává především speciální vestavbu. Jak taková finalizace vozidla vypadá?

Design vozidla i úpravy uvnitř něho jsou především na zákazníkově. Ale my samozřejmě umíme poradit. Interiér nákladového prostoru lze kombinovat různými dekory koženky a kořenového dřeva, vše doplňuje nerezové oplechování.auta mají i zadní boční okna, zevnitř bývá speciální ozdobné čalounění. Nezapomínáme ani na nejrůznější úložné prostory. Specializujeme se i na venkovní osvětlení, v současnosti tvořené především LED žárovkami a osvětlovacími lištami. Některé prvky máme i chráněné jako užitý vzor. Všechny technologie uvnitř vestavby jsou dle posledních trendů,

Při přestavbě nás totiž vždy čekají velmi kvalifikované úkoly, na které potřebujeme dostatečný čas a především zručné a velmi zkušené pracovníky

navíc jsou určeny pro obsluhu jedním člověkem. Horní plošiny jsou například hydraulicky zvedací a výsuvné. Důležitá je dělící stěna mezi kabinou a prostorem pro rakev. Nutností je omyvatelný vnitřní prostor. Některé vestavby jsou velkokapacitní, převezou čtyři až osm rakví najednou.

Černých pohřebních vozů na silnicích ubývá. Jaká je dnes mezi zákazníky oblíbená barva?

Mezi častými barvami se objevuje hnědá a stříbrná. Ale výjimkou nejsou ani modré.

A co Vás čeká v roce 2016?

V tomto roce nás čeká spousta práce. Snažíme se zefektivnit výrobu, abychom mohli dodat více vozidel našim zákazníkům, pracujeme na nových webových stránkách, ale hlavní a zásadní věcí bude na podzim letošního roku zahájení výroby pohřebních limuzín u nás ve Velkém Meziříčí. A samozřejmě v neposlední řadě nás také čeká příprava pohřebního veletrhu SLOVAK FUNERAL 2016 v Trenčíně.

Michaela Mitáčková

V neposlední řadě nás také čeká příprava pohřebního veletrhu SLOVAK FUNERAL 2016 v Trenčíně

Role současné kremační architektury v sekularizované společnosti České republiky

2. část

Typologie současného krematoria

Díváme-li se na roli krematoria v současné společnosti, jde především o spalení lidského těla, spojené s obřadností, účtů, doprovázení blízkého na jeho poslední cestě, rozloučení se. Na samotný obřad se často zapomíná, symboly a rituály měly přitom odjakživa veliký význam v lidské společnosti. Lidé se obávali, co nastane až přijde smrt. Tento strach je v nás i dnes a bude v lidech vždy. Rituál je způsob, jak se s tímto strachem vyrovnat [5]. U mladého typologického druhu, jakým krematorium bezpochyby je, se náhled na provoz i princip objektu stále vyvíjí společně s potřebami uživatelů, ať už ze strany pozůstalých, přání zemřelých či provozovatelů krematoria.

Na základě analýzy stávajících objektů, jejich typologického řešení, spolu s architektonizací prostředí, s přihlédnutím na vynucené proměny, byly specifikovány zásady řešení objektu krematoria.

Pokud jde o požadavky a zásady řešení krematoria, je nejkomplexnějším a technicky nejnáročnějším specializovaným objektem pro technicky a eticky důstojné obřady za přítomnosti přímých pozůstalých i ostatních účastníků a k zabezpečení pohřbu žehem. Zkusme se na krematorium dívat jako na místo, kde se cesty pozůstalých na chvíli prolínají s cestou mrtvého, aby se zase rozdělili a každý se pobral po svém.

Z urbanistického hlediska se zdá být vhodné situovat objekt na vyvýšené místo s nástupem směrem nahoru, uprostřed velkorysých volných ploch, s kulisou stromů v pozadí ve smyslu nástupní plató, objekt a pozadí. Dobrá dostupnost veřejnou dopravou a dostatečné parkoviště v blízkosti by mělo být samozřejmostí. Obslužnou komunikaci navrhnout tak, aby nijak nenarušovala příchod ke krematoriu a to ani pohledově. Z hlediska lokace objektů byla krematoria situována v těsném sousedství původních hřbitovů, jako jejich součást, nebo byla samostatně založena spolu s nově realizovaným hřbitovem, jehož vznik byl podnícen právě výstavbou krematoria. V prvních dvou případech jsou doplněny o menší areál kolumbárií a urnových hrobů či epitafních desek.

Z architektonického hlediska je třeba před objektem navrhnout dostatečně velký shromažďovací prostor před hlavním vstupem, od každodenního světa oddělený bránou, schodištěm či parkem. Prostor slouží pro míjení návštěvníků obřadů, pro jejich setkání, smíření, ztišení a přípravu na obřad. Při nepřízní počasí toto supluje dostatečně velká předsíň, která může být realizována pouze pro blízkou rodinu, s vlastním vstupem. Je-li řešena i druhá předsíň slouží ostatní veřejnosti a může být nahrazena pouze závětrím. Hlavní vstup by měl být zvýrazněn a měl by dostatečně symbolizovat obřadnost místa. Samotný prostor obřadní síně by měl gradovat ke katafalku, který je situovaný před pevným pozadím, aby se jevil jako usazený, neměnný.

Dispozice by měly být jasné, jednoznačné, bez dlouhých chodeb, bez nevhodných průhledů do technologií. Lze doporučit osovost cesty rakve od výstavu až po ukládání do pece. Zkrácení cesty rakve technologií umožní šetrnější zacházení, důstojné doprovázení ať už zaměstnanci krematoria tak pozůstalými, kteří by měli mít možnost se této cesty, byt' omezeně, účastnit.

Stavební program objektu lze rozdělit na část kulturní a technickou.

Kulturní část zahrnuje vestibul, situovaný u hlavního vstupu, který by měl být dostatečně dimenzovaný pro případné zvětšení prostoru obřadní síně. Obřadní síň, jako ústřední

Krematorium ve Zlíně: výstav u odděleného vstupu pro rodinu
(zdroj: fotografie autorů)

prostor objektu pro zajištění důstojného obřadu (pohodlný pobyt přímých pozůstalých, dalších účastníků obřadu, ale i řečníka a obřadníka, pro umístění katafalku se související dekorací a dalších zařízení, potřebné k důstojnému obřadu, včetně jeho přípravy a ukončení), musí být vybavena sedadly pro pozůstalé i část účastníků obřadu. Zpravidla jde o 3 až 5 řad - umístěných po celé ploše. S ohledem na trvání obřadu není ani potřebná větší kapacita, protože při menším počtu účastníků volné řady nepůsobí příznivě. Vlastní obřadní síň by neměla být větší než 120 m² a ne menší než 60 m², ale s možností zvětšení na 150-250 lidí, viz vestibul. Místo řečníka musí být zdůrazněně řečnickým pultem a být situováno tak, aby řečník promlouval směrem ke katafalku i k pozůstalým. Umístění katafalku je možno řešit různým způsobem, v souladu s celkovou koncepcí a provozem.

Čekárna pro pozůstalé by měla být situována vždy při obřadní síni, umožňovat styk s obřadníkem, případně řečníkem. Přístup do čekárny je třeba řešit přímo z vnějšího prostoru. Výstav zesnulého je vhodné řešit v přímé návaznosti na čekárnu pro pozůstalé a neopomenout možnost návštěvy výstavu ostatním účastníkům obřadu. Místnost obřadníka s řečníkem musí umožnit kontakt s kulturní i technickou částí krematoria. Žádoucí je spojení s čekárnou pozůstalých. Prostor pro převzetí květinových darů musí být připojen na přístupovou komunikaci účastníků obřadu a současně umožnit i dočasné uložení květinových darů.

Hygienická zařízení je třeba zabezpečit nejen pro obsluhující pracovníky, ale i pro přímé pozůstalé a další účastníky obřadu. Prostor pro hudbu nesmí rušit průběh obřadu a musí mít přístupovou komunikaci a možnost optického sledování průběhu obřadu k zajištění vzájemného souladu.

Technická část má mít kancelář, kde je uložena a vedena evidence o provozu, přejímány a vystavovány doklady o zesnulých a podobně. Dále příjmový prostor, který musí umožňovat překládku zesnulých na transportní vozík, na kterém je rakev uložena zpravidla až do doby zpelnění. Chlazený prostor je určen pro uložení zesnulých před vlastní kremací, jsou zde ukládány pozůstatky před obřadem, eventuálně po obřadu.

Předžároviště je prostor o shodné šířce jako žároviště, kde jsou umístěny spalovací pece. V předžárovišti jsou překládány pozůstatky zesnulých z transportního vozíku na speciální mechanismus pro zavážení do pece. Zde mohou být přítomni i pozůstalí, délka předžároviště s ohledem na rozměry

Krematorium Hustopeče, mechanismus zavážení do pece
(foto Pavel Ondera)

zavážející techniky by měla být minimálně 7 - 8 m. Žároviště je pak prostor s kremačními pecemi, jehož šíře je ovlivněna počtem instalovaných pecí a jeho délka by měla být minimálně 7 m. Další doplňující prostory jsou sklady prázdných uren, do kterých je ukládán rozemletý popel se štítky s evidenčním číslem. Pro tyto práce se vyhrazuje jedna až dvě místnosti o celkové ploše 15 m². Denní místnost zaměstnanců, šatna, jídelna, umývárna a příslušenství pro pracovníky technické části krematoria musí být dimenzovány dle jejich počtu a hygienických předpisů [6].

Vedení a správa má být buď v objektu krematoria, nebo i mimo tento objekt a musí být vybavena pro administrativní provoz. Může zde být i umístěn sklad uren před expedicí. S ohledem na charakter tohoto zařízení musí být komunikačně odděleno od provozu obřadní síně. Dimenzování vybavení je třeba upravit podle rozsahu objektu, počtu pracovníků a komplexnosti provozu. Mimo místnosti pro vlastní správu zde musí být umístěno sociální a hygienické zázemí. Pomocné služby jsou garáže, hospodářský dvůr, dílna pro údržbu, prostory pro uložení nářadí a prostory pro prodej květin.

Právě prolínání jednotlivých funkcí celků je třeba podrobit důkladné analýze. Ve stávajících provozech končí důstojné nakládání a obřadnost v obřadní síni. Někdy je umožněn vstup pozůstalých i do zázemí a provozní části až k pecím a prodloužena poslední společná cesta. To si vynucuje následné úpravy provozní části tak, aby byly prostory, nyní vybavené pouze technologií, vybaveny patřičnou obřadností, jak si tato záležitost žádá. Procesí simuluje doprovázení rakve ke hrobu a jeho přítomnost při jejím spouštění do země. Loučení tak není pouhým okamžikem, nýbrž společnou cestou, která se v jedné chvíli rozdělí na dva světy tak, aby každý z nich mohl nastoupit svou další pouť. To napomáhá hlubšímu uvědomění si této životní etapy, kterou dnešní sekularizovaná společnost ve svém světě odmítá přijmout.

Vnesení pohybu vůbec, do dispozice krematoria, přináší možnost prožít smutek a loučení. Prožívání smutku má své fáze a je důležité, aby člověk prožil všechny a nakonec začal znovu žít [1]. Shromáždění společnosti na nástupním platu, společné vzpomínání v čekárně či foyer, rozloučení v obřadní síni, doprovázení rakve ke kremačním pecím, kondolence a povzbuzení ve venkovním prostoru.

Tato situace však vyžaduje jasnou, přehlednou dispozici objektu, bez dlouhých chodeb a nevhodných průhledů.

Interiér by měl být navržen jako neměnný, neumožňující dodatečné úpravy. Jelikož lavice fyzicky neurčují přesný počet sedících, jeví se vhodnější než židle. Prostor síně by měl být oproštěn od přemíry prvků, či tyto prvky sjednotit, aby netříštily prostor a ponechali jako střed zájmu katafalk. Ten, obklopen květinami, nejlépe na schodech či jiném odkládacím prostoru, je středobodem celé síně. Umístění květin

Krematorium Praha – Strašnice: část pro rozloučení v předžárovišti
(zdroj: fotka autorů)

taktéž není vhodné ponechat na zaměstnancích či návštěvnících, ale pevně určit odkládací plochu. Ukládání na zem či na katafalk je nevhodné. Dodatečně doplněné monitory, které zobrazují fotografii a jméno zemřelého by bylo vhodné nahradit promítáním na zeď či jiné vhodné místo k tomu opět určené tak, aby tvořilo součást a doplňovalo původní záměr autora interiéru.

Při přísném hygienickém vybavení zázemí je třeba neopomenout dříve zmíněnou obřadnost, která by měla cestu rakve se zemřelým doprovázet a to již od příjmu těl. Vyjmout lze pouze lednice a samotné kremační pece, nikoli však chodbu propojující všechny provozy, která navíc ústí za katafalk či pod katafalk. A stejně tak provozní dvůr.

Závěr

Z typologického hlediska i z provozních zásad a specifikace a architektonizace provozu nelze oddělovat prostor pro veřejnost a prostor technologie, opomeneme-li administrativu, která zde tvoří jakýsi průnik mezi oběma světy. Nejde zde „pouze“ o pozůstalé a zaměstnance, ale především o zemřelého, který byl a je člověkem, byt' pozmeněným, ale ve své podstatě stále tím blízkým.

Jeho závěr života je třeba doprovodit, s pietou oslavit. Přesto že tento proces převzal za rodinu stát, není třeba ani není vhodné z něho rodinu vyjímat a ponechat jí pouze ten jeden společný „dotek“ (z hlediska provozu) při rozloučení v obřadní síni. Je třeba, aby se smrt znovu stala akceptovanou či alespoň tolerovanou součástí života, aby vymizel či byl eliminován strach z jejího příchodu a snad i ovlivnil kvalitu života již v jeho průběhu.

Tomu může velmi napomoci vhodně zvolené řešení samotného objektu krematoria, které je kulisou pro děj posledního rozloučení, pomáhá provázet pozůstalé a zaměstnance a hýčká zemřelého.

Autori: Klára Frolíková Palánová, Jan Kovář, Ivona Dlábková, Tomáš Babor, Ondřej Juračka

Prameny

- [1] N. Špatenková et al., O posledních věcech člověka. Vybrané kapitoly z thanatologie, Galén, Praha, 2014.
- [2] J. Hrdlička a kol.: Společnost přátel žehu (2009)
- [3] M. Rotar: submitted to SCOPUS: On cremation in Nowadays Romania (2012)
- [4] M. Svobodová, Krematorium, Artefaktum, Praha, 2013.
- [5] O. Nešporová, O smrti a pohřbívání: od pohřbívání do země ke kremaci, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Brno, 2013.
- [6] The Czech Republic. 2001. 256/2001 Sb. Zákon o pohřebnictví a o změně některých zákonů, §5 (1)

Pohřbívání ostatků popravených a zemřelých politických vězňů v Praze v letech 1948 – 1960

PhDr. Aleš Kýr

Po uchopení politické moci Komunistickou stranou Československa (KSČ) v roce 1948 se vězeňství ještě nacházelo v působnosti tří rezortů: ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra a ministerstva národní obrany. Na základě rozhodnutí Ústředního výboru KSČ a usnesení vlády bylo vězeňství sloučeno v jeden celek v působnosti ministerstva národní bezpečnosti (MNB) s platností od 1.1.1953.

Ústředním orgánem se stala Správa nápravných zařízení (SNZ) MNB, které podléhalo 224 věznic a 113 pracovních táborů. K 1.1.1953 se nacházelo na území Československé republiky celkem 46.021 vězňů, z toho 15.910 bylo vězněno za tzv. protistátní činnost. Centrální evidence vězňů však nebyla prováděna průběžně. K jejímu zavedení na SNZ byly vytvořeny podmínky až v roce 1956, kdy došlo ke snížení celkového počtu věznic na 31 a pracovních táborů na 17.

Statistický rozbor zemřelých vězňů a jejich seznam od roku 1948 byl zpracován bývalou Správou Sboru nápravné výchovy až v roce 1968, a to na základě požadavku vlády. Podkladem ke zpracování byla hlášení z jednotlivých věznic a nápravně výchovných ústavů, která vycházela z prvotní chronologické evidence v tzv. Knihách zemřelých. Tyto knihy se většinou nedochovaly s výjimkou valdické (1857 – 1961), pankrácké (1937 – 1955, neúplně 1958), mírovské (1938 – 1952) a plzeňské (1947 – 2010).

Podle uvedeného statistického rozboru zemřelo v letech 1948 – 1956 celkem 1157 odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, z toho 322 osob, odsouzených za protistátní činnost. Ve stejném období zemřelo ve výkonu vazby celkem 109 obviněných, z toho jen u 9 osob bylo uvedeno trestní stíhání za protistátní činnost, zatímco u 85 osob nebyl uveden důvod trestního stíhání. Nejčastějšími příčinami úmrtí odsouzených a obviněných byly údajně srdeční a plicní choroby, v nezanedbatelné míře též smrtelné úrazy (142 případů), sebevraždy (61 případů) a zastřelení na útěku (26 případů).

V letech 1957 – 1968 (do 30.6.) bylo evidováno celkem 970 úmrtí odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, z toho 206 odsouzených za protistátní činnost. Ve stejném období bylo evidováno celkem 59 úmrtí obviněných ve výkonu vazby, z toho 5 obviněných za protistátní činnost a 25 obviněných bez uvedení důvodu trestního stíhání. Nejčastější příčiny úmrtí odsouzených a obviněných byly stejné jako v předchozím období. Ke smrtelným úrazům došlo ve 132 případech, k sebevraždám ve 126 případech a zastřelení na útěku v 7 případech. Ze statistiky Sboru nápravné výchovy (SNV) vyplývá, že v 50. a 60. letech činil roční průměrný počet úmrtí 115 vězňů, v 70. a 80 letech 60 vězňů. Pro srovnání v 90. letech činil roční průměrný počet úmrtí 30 vězňů.

Úkony spojené s pohřbíváním vězňů prováděl v letech 1948 - 1952 Sbor vězeňské stráže (SVS), jehož činnost byla nově upravena zákonem č. 321/1948 Sb., o Sboru uniformované

vězeňské stráže, a to podle vzoru Sboru národní bezpečnosti (SNB). V případě úmrtí vězněné osoby bylo povinností velitele vězeňského zařízení (soudní věznice, trestního ústavu nebo pracovního tábora) informovat prokurátora. Dále měl vyrozumět zákonného zástupce, manželku nebo manžela (družku nebo druhu), nebo nejbližšího příbuzného a vyzvat je, aby neprodlehně oznámili, zda chtějí zařídít pohřeb na vlastní náklady. Pokud tak neučinili, měl velitel vězeňského zařízení zajistit uložení zemřelého vězně na nejbližším hřbitově do neoznačeného hrobu nebo jeho kremaci.

V letech 1953 - 1954 byl zemřelý obviněný ve výkonu vazby nebo odsouzený ve výkonu trestu vydán k pohřbení rodině jen na zvláštní povolení SNZ ministerstva vnitra (MV) a v letech 1955 – 1960 vydávali takové povolení příslušní náčelníci krajských správ MV. V letech 1961 – 1965 rozhodoval o vydání těla zemřelého vězně příbuzným příslušný náčelník nápravného zařízení MV. Na základě zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody byl vydán Řád výkonu trestu odnětí svobody, který již vydání těla zemřelého vězně příbuzným nepodmiňoval rozhodnutím služebního funkcionáře SNV. Pouze v případech, kdy rodina nebo příbuzní nepřevzali tělo zemřelého vězně, měl náčelník věznice nebo nápravně výchovného ústavu zajistit pohřeb žehem podle obecných předpisů. Tento princip byl uplatňován až do roku 1989.

Na základě tajného rozkazu ministra národní bezpečnosti č. 64/1952 vydala SNZ příkaz k soustředování urn osob zastřelených bezpečnostními orgány v pankrácké věznici. Zde byly postupně ukládány též urny vězňů, zemřelých ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve výkonu vazby, které nebyly vydány pozůstalým a dále urny popravených osob v pankrácké věznici, kteří byli do roku 1954 zpopelnováni v Praze - Strašnicích a později v Motole. Urny popravených mohly být vydány pozůstalým jen výjimečně se souhlasem Státního soudu (1948), později Státní prokuratury (1950), Generální prokuratury (1953) a Nejvyššího soudu (1960). Centrální úložiště urn se nacházelo s velkou pravděpodobností v suterénní místnosti vězeňské nemocnice, ze které se vycházelo na popravčí dvorek. Tato místnost byla do roku 1954 využívána jako márnice k ukládání rakví s popravenými před jejich převozem k pitvě do Ústavu pro soudní lékařství Karlovy university v Praze.

Problém s hromaděním urn na centrálním úložišti byl částečně řešen rozkazem náčelníka SNZ č.15/1958, který umožnil předávat skladované urny po 5 letech k uložení na hřbitov nebo do kolumbária krematoria. Razantní řešení však přinesl rozkaz

ministra vnitra č. 36/1960, který stanovil, že urna s popelem odsouzeného k trestu smrti má být uložena 1 rok a po uplynutí této doby zničena. V roce 1961 byla většina uložených urn zničena tím, že popel byl vysypán a smísen s hlínou v areálu pankrácké věznice. Protokoly o zničení urn, které se vzácně dochovaly v některých osobních spisech popravených, jsou právě z roku 1961.

V roce 1965 bylo z centrálního pankráckého úložiště přemístěno 78 urn, označených pouze kremačními čísly k trvalému uložení do neoznačeného společného hrobu na hřbitově v Praze - Motole, v místě, kde se nacházelo společné pohřebiště občanů z Prahy a nejbližšího okolí. Z uvedeného počtu přemístěných urn bylo později identifikováno 22 urn popravených v pankrácké věznici v letech 1949 – 1952 za protistátní činnost a dále 17 urn politických vězňů, kteří zemřeli v letech 1956 – 1960 na Mírově, v Jáchymově a Ostrově nad Ohří. Jejich jména jsou uvedena na dvou kamenných deskách, které byly instalovány v roce 2012 při úpravě Památníku obětem komunismu na hřbitově v Praze - Motole. Do společného pohřebiště bylo v roce 1966 uloženo 10 urn a v roce 1973 dalších 19 urn popravených kriminálních pachatelů. Jejich urny nebyly vydávány pozůstalým a mohly být též zničeny po uplynutí 1 roku.

V roce 1992 bylo pietně upraveno bývalé utajované hromadné pohřebiště v Praze – Ďáblicích. V letech 1948 – 1961 zde byli pohřbíváni popravení a vězni, kteří zemřeli ve výkonu trestu odnětí svobody, popř. i vazby za protistátní činnost a také děti vězněných žen, které zemřely krátce po porodu v pankrácké věznici. Náhrobky popravených jsou však symbolické, neboť připomínají i jména osob, které byly zpopelněny. Jména osob, které zemřely ve výkonu trestu a vyšetřovací vazby v pankrácké a ruzyňské věznici zde nejsou uvedena, neboť v roce 1968 byl úmyslně založen požár v kanceláři hřbitova, při kterém shořela veškerá dokumentace (hřbitovní a polohové knihy), umožňující identifikaci pohřbených osob na základě čísla hromadného hrobu – tzv. šachty a čísla rakve.

Údajně bylo naplněno 70 šachet, z nichž každá o rozměrech 5 m délky, 2 m šířky a 2,5 m hloubky, pojmul až 40 rakví ve 4 vrstvách, které byly prokládány prkny a zasypávány hlínou s vápnem. Do těchto šachet však nebyly pohřbívány pouze popravené osoby a zemřelí vězni, ale též neidentifikovaní sebevrazi, opuštění lidé, kteří zemřeli v pražských nemocnicích, dále lidská těla či jejich zbytky z anatomického nebo patologického ústavu a těla zemřelých dětí při potratu nebo porodu.

Za těchto podmínek mohly být v jedné rakvi pozůstatky až 24 zemřelých a jedna šachta mohla obsahovat 200 i více pozůstatků zemřelých. Z toho vyplývá, že na utajovaném místě bylo pohřbeno nejméně 14 000 zemřelých či částí jejich těl včetně popravených osob, zemřelých vězňů, popř. vyšetřovanců, ubitých při výsledku příslušníky Státní bezpečnosti (StB). V případě nedávné exhumace ostatků pana faráře Josefa Toufara, který utrpěl smrtelné zranění při výsledku, byla vodítkem kopie příslušné stránky z polohové knihy, založená ve vyšetřovacím spisu.

K identifikaci popravených a vězněných za protikomunistický odboj, kteří jsou pohřbeni na Ďáblickém hřbitově, přispěl Kabinet dokumentace a historie Akademie Vězeňské služby ČR. Byl realizován průzkum, zaměřený na zacházení s popravenými osobami a zemřelými vězni, kteří byli odsouzeni za protistátní činnost nebo vykonávali vazbu v pankrácké a ruzyňské věznici v letech 1948 – 1961.

Výsledkem tohoto průzkumu je následující zjištění: ze 327 osob odsouzených za protikomunistický odboj, které byly popraveny nebo zemřely v průběhu výkonu trestu a zemřelých osob ve výkonu vazby v pankrácké a ruzyňské věznici v letech

1948 – 1961 je pohřbeno na hřbitově v Praze – Ďáblicích celkem 137 osob (94 popravených a 43 zemřelých ve výkonu trestu odnětí svobody).

Z celkového počtu 177 popravených v pankrácké věznici za protikomunistický odboj bylo 96 osob pohřbeno na hřbitově v Praze Ďáblicích, 58 osob zpopelněno ve strašnickém krematoriu a 23 osob v motolském krematoriu. Z Ďáblického hřbitova byly do roku 1989 exhumovány ostatky 2 popravených (Oldřich FIALA, Josef POHL), které byly předány rodinám k pohřbení. Z počtu 58 urn zpopelněných ve strašnickém krematoriu v letech 1949 - 1954 bylo 22 urn uloženo na hřbitově v Praze – Motole a 11 urn postupně vydáno rodinám k pohřbení (Karel BACÍLEK, René ČERNÝ, Josef GONIC, Bohuslav HUBÁLEK, Jiří KODET, Boris KOVARÍČEK, Václav JUNEK, Alois LACINA Karel MÁŠA, Čeněk PETELÍK, Vilém SOK - SIEGER). Zbývajících 25 urn bylo zničeno a rovněž 23 urn popravených, kteří byli zpopelněni v motolském krematoriu v letech 1954 – 1960.

Z celkového počtu 77 zemřelých politických vězňů v pankrácké věznici bylo 43 osob pohřbeno na hřbitově v Praze – Ďáblicích a 11 osob (Vojtěch DANIELOVIČ, Karel DIETZ, Růžena HLADÍKOVÁ, František HOLÝ, Vladimír IPŠER, Bohuslav Stanislav JAROLÍMEK, Karel PANENKA, Václav POLÁČEK Václav RÁKOS, Jaroslav ŠVEHLÍK, Adolf VOLNÝ) vydáno rodinám k pohřbení. Dalších 23 osob bylo zpopelněno ve strašnickém krematoriu, z nich pouze 1 urna (Emanuel KOHOUT) byla vydána rodině k pohřbení, ostatní byly zničeny.

Z celkového počtu 73 zemřelých ve výkonu vazby v pankrácké a ruzyňské věznici bylo 11 osob (Anna DOLEŽALOVÁ, Bedřich DRAKSL, Vlasta GOLLWELOVÁ, Antonín KOŠTÁL, Karel LUKAS, Jaroslav PASTERČÍK, Richard PUTME, Milan REIMAN, František ŠMÍD, Bedřich WIESNER, Antonie ZÁHORSKÁ) vydáno rodinám k pohřbení a 62 osob pohřbeno nebo zpopelněno bez určení místa za účasti příslušníků StB.

Výsledky průzkumu byly předneseny ve Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu ČR dne 10.12.2015 v rámci veřejného slyšení k problematice uložení ostatků účastníků II. a III. odboje. Seznam popravených a zemřelých vězňů, kteří jsou pohřbeni na Ďáblickém hřbitově, byl předán k využití Sdružení bývalých politických vězňů, které pečuje o Čestné pohřebiště politických vězňů III. odboje na hřbitově v Praze – Ďáblicích a rovněž Konfederaci politických vězňů ČR. Podle tohoto seznamu lze zveřejnit jména pohřbených obdobným způsobem, jako na čestném pohřebišti v Praze - Motole. Obě pohřebiště si nepochybně zasluhují, aby byla chráněna zákonem jako národní kulturní památka.

Text a fotografie PhDr. Aleš Kýr

Múzeum holokaustu v Seredi odkrýva príbehy utrpenia a nádeje

Ani Slovensko počas druhej svetovej vojny neobišlo systematické vyhladzovanie obyvateľstva židovského pôvodu. Od konca vojny ubehlo sedemdesiatjeden rokov a jej hrôzy pomaly miznú z pamätí národov. Nepopulárnu kapitolu histórie od začiatku tohto roku odkrýva Múzeum holokaustu v Seredi, ktoré zároveň pripomína osudy Židov počas slovenského holokaustu.

Literatúra faktu, beletria, divadlo, výtvarné diela, filmy či hudba. Už viac ako sedemdesiat rokov inšpiruje druhá svetová vojna množstvo diel, v ktorých sa ich autori snažia pochopiť, vyrovnáť sa, alebo jednoducho nezabudnúť, či pripomínať, čo sa vtedy stalo. Prečo je to tak? „Druhá svetová vojna a holokaust predstavujú akúsi formu existencializmu v realite. Ľudia sa zrazu ocitli pred extrémnymi dilemami a dostali sa do polôh, v ktorých sa rodili novodobí a statoční hrdinovia. Ich príbehy hovoria o nadľudskej vôli pri znášaní neľudských podmienok, odvahe pri pomáhaní úplne cudzím ľuďom, alebo o statočnosti pri odmietaní neľudského režimu,“ hovorí riaditeľ Múzea židovskej kultúry Slovenského národného múzea prof. PhDr. Pavol Mešťan, DrSc. s tým, že v čase mieru sa často do týchto situácií nevieme vžiť.

Slovenský holokaust mal svoje špecifiká

Slovenský holokaust začína v auguste 1941, keď minister vnútra Alexander Mach v sprievode odborníkov precestoval rozličné oblasti Slovenska, aby určili lokality pre pracovné tábory. Ako v knihe Boj o prežitie uvádza spisovateľka a rodáčka z Michaloviec Gila Fatranová, z mnohých oblastí vybrali tri: Vyhne, Sereď a Nováky. Pre slovenský holokaust bola typická nerozhodnosť vtedajšej vlády, ktorá oscilovala medzi umiernenosťou a radikálnosťou. Nerozhodní však boli aj samotní Židia: „Predstavitelia Ústredne Židov (židovská organizácia) sa nachádzali v skutočnej dileme: budú pracovné tábory záchrannými miestami, alebo sa stanú spúšťou urýchlenia deportácií,“ píše Fatranová, ktorá po vojne odišla do Izraela a dlhé roky sa venovala štúdiu holokaustu. Sereď zriadili ako pracovný tábor v roku 1941, Vyhne a Nováky v roku 1942. Slúžili na izoláciu Židov od ostatného obyvateľstva a na ich zapojenie do nútených prác. Nanešťastie však nie na dlho.

V Seredi pracovali krajčírí, betonári, stolári a zámočníci

Pracovný tábor v Seredi vznikol v roku 1941 v areáli vojenského objektu. V zámočníckej, stolárskej a betonárskej dielni pracovali muži. Ženy zasa v krajčírskych dielni šili čiapky, rovnosaty, plášte a bielizeň. Zatiaľ boli v relatívnom bezpečí, aj keď pracovné tábory mali od humánosti ďaleko. Slovensko však bolo v tom čase už vo víre udalostí. Z Popradu odišiel v stredu 25. marca 1942 o 20.20 h prvý transport slovenských Židov do vyhladzovacieho tábora. Začala prvá vlna transportov, ktorá pokračovala do polovice októbra 1942. Počas nej bolo z krajiny vyvezených takmer 60-tisíc Židov. Druhá vlna začala práve v Seredi. Tábor bol po vypuknutí SNP rozpustený a zrušený, no o nedlho začal fungovať znova – tentoraz už bez prívlastku „pracovný“. Koncom septembra 1944 do Serede pricestoval spolupracovník Adolfa Eichmanna Alois Brunner. Hneď po jeho príchode začali deportácie a trvali až do marca 1945. Spolu odišlo zo Serede do

vyhladzovacích táborov 11 transportov, v ktorých sa nachádzalo 11 532 osôb. „Táborom v Seredi prešlo 16 000 mužov, pričom väčšina z nich vojnu neprežila. Nemali možnosť, aby sa dožili otvárania Múzea holokaustu v Seredi, ktoré okrem múza slúži aj ako pamätník všetkým obetiam holokaustu,“ povedal vedúci Múzea holokaustu v Seredi Martin Korčok.

Päť barakov

Múzeum holokaustu v Seredi pozostáva z piatich barakov. V súčasnosti sú kompletne zrekonštruované dva z nich, a to prvý a piaty, pričom prebiehajú rekonštrukčné práce na baraku číslo 4, ktorý by mal byť otvorený v júni tohto roku. Expozícia v baraku číslo jeden je venovaná tragédii slovenských Židov. Podľa vedúceho Múzea holokaustu v Seredi Martina Korčoka je expozícia koncipovaná tak, že ukazuje dejinné udalosti od roku 1938 do roku 1945 a dotýka sa hlavne udalostí, ktoré sa udiali na našom území. „Často sa hovorí o tom, čo sa stalo so Židmi, keď ich deportovali ďalej mimo územia Slovenska. Ale my, ako keby sme sa nechceli postaviť pred našu históriu, ako keby sme si nechceli naliať čistú vodu do pohára a vyhybame sa tejto téme. Sereď slúži aj na to, aby sme hovorili o tom, čo sa tu dialo,“ vysvetľuje význam expozície vedúci Múzea holokaustu v Seredi Martin Korčok s tým, že v budúcnosti plánujú rekonštrukciu barakov číslo dva a tri, ktoré by mali hovoriť o histórii tábora od roku 1941 do roku 1945, pričom by v nich mali byť inštalované predmety, ktoré pochádzajú priamo z tábora.

Vzdelávacie stredisko pre verejnosť

Múzeum holokaustu v Seredi bude okrem priestorov pre vystavovanie slúžiť zároveň ako vzdelávacie stredisko pre študentov, pedagógov, ale aj pre širokú odbornú a laickú verejnosť. Ako povedal ďalej vedúci Múzea holokaustu v Seredi Martin Korčok, pracovníci dlhodobo komunikujú so základnými a strednými školami ohľadom otázky holokaustu, o čom svedčí aj fakt, že v roku 2015 vydali doplnkové učebné texty ohľadom riešenia židovskej otázky v rokoch 1938 až 1945, ktoré boli distribuované na všetky stredné školy s výučbou dejepisu. Pracovníci múzea aktuálne rozoslali emaily na každú jednu školu na území Slovenska o tom, že sa v Seredi otvára Múzeum holokaustu, a čo vie svojim vzdelávacím programom poskytnúť. „Musíme zabezpečiť, aby sa nezabudlo a veriť, že hlboké poznanie histórie bude dostatočným varovaním pre budúce generácie. Jedinou cestou, ako nezabudnúť a zabrániť opakovaniu histórie, je neustále pripomínanie udalostí. O nádeji, že sme sa poučili a nič podobné už nikdy viac nedovolíme,“ dodal vedúci Múzea holokaustu v Seredi Martin Korčok, ktorý ubezpečuje verejnosť, že odborný program vedia poskytnúť pre každého.

Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Príbehy zo Serede s dobrým koncom

Dezider Vesel (narodený 22. 5. 1911 v Krásne)

„V septembri 1944 ma v Púchove zatkla Hlinkova garda. Odvliekli ma do Ilavy a potom do Serede. Mal som skončiť v Terezíne, ale vďaka ľsti sa mi podarilo ujsť z vlaku počas posledného transportu. Oklamal som veliteľa transportu. Povedal som mu, že mám v Púchove známeho a viem zohnať jedlo. Po jedlo sme šli desiaty a mne a Arturovi Jelínkovi sa podarilo ujsť zo skladu. Jednou z najhorších spomienok na Sereď je teror počas jednej noci v septembri 1944. V noci nám prikázali nastúpiť na nádvorie a pochodovať okolo tábora. Okolo nás stáli príslušníci SS a mlátili nás palicami a korbáčmi. Niekoľko ľudí aj zastrelili.“

Daniel Kellermann (narodený 4. 12. 1900)

„Do Serede som sa dostal v septembri 1944. Jedna z najhorších bola noc, kedy nás nútili pochodovať a bili nás pri tom. Tá noc bola hrozná, ale nebola to jediná zlá noc. Bol som svedkom toho, ako veliteľ tábora Knollmayer utýral židovského rabína Jozefa Ungára z Piešťan. V kancelárii ho prinútili vykonávať náboženské obrady a potom ho týrali a bili. Nakoniec ho vyniesli von, podupali po ňom a na záver ho strelili do hlavy. Telo odniesli na smetisko. Raz sa mladý židovský chlapec pokúsil o útek. Dostal sa von, no chytili ho. Prinútili ho ukázať, ako sa mu to podarilo, a potom ho zastrelili. V tábore boli väznení aj účastníci SNP, s ktorými esesáci zaobchádzali ešte horšie ako s nami, Židmi.“

Spomienky Naftaliho Fürsta

„Narodil som sa pod menom Juraj Fürst v Bratislave, v Petržalke pred 83 rokmi. Ako 9 ročného ma väznili v tábore v Seredi, kde som strávil 30 mesiacov. Moju rodinu uväznili 9. mája 1942, tri roky po tom, čo nás v roku 1938 vyhнали z Petržalky. V Petržalke sme mali veľký dom a pozemok. Otec a strýko vlastnili veľkoobchod s drevom a stavebným materiálom, ľudia ho poznali pod názvom bratia Fürst. Iba nedávno som sa dozvedel správu, ktorá ma mimoriadne rozčúlila. Keď sa blížil koniec vojny, Nemci v Petržalke vystavali koncentračný tábor, ktorý pozostával zo šiestich posádok. V ňom zavraždili asi 500 židovských väzňov. Jeden z tých podtáborov sa nazýval mojím menom Fürst a bol zriadený v našom dome. Koncentračný tábor existoval v tom istom čase, keď som bol väznený a trápený. V Seredi sme prežili trápenie a ponižovanie, žili sme v neustálom strachu. Keď som mal dvanásť rokov, v tábore som sa zamiloval do dievčatka v rovnakom veku, volala sa Marika Rábová. Na apelplatzi som ju videl poslednýkrát, keď išla oproti mne so svojou matkou. V Seredi som taktiež videl poslednýkrát moju babku, strýkov, všetci zrazu zmizli z môjho života. Rád by som vyslovil česť ich pamiatke. Jedna noc sa

Naftali Fürst, otvorenie Múzea holokaustu v Seredi

mi hlboko vryla do pamäti: gardisti nás vyhнали na apelplatz a všetkým nám rozkázali utekať dookola. Každých pár metrov bol gardista s drevenou palicou alebo korbáčom. Revali na nás, bičovali nás, ráno oblievali vodou tých, ktorí už nemali síl, a rozkazovali im utekať ďalej. Nie všetci sa vrátili do barakov. Bojoval som za svoj život, prežil som pochod smrti v roku 1945, keď bolo mínus 25° C. Na moje šťastie to prežili aj moji rodičia s bratom. Neľútostný boj o vlastný život som nakoniec vyhral. Dá sa povedať, že som sa druhýkrát narodil. Toto miesto by sa malo donekonečna triasť, aby ľudia videli, čo videlo, počulo a koľko slz a krvi vstrebal. V mene bývalých väzňov by som vás chcel poprosiť, aby sa na tomto mieste postavil pamätník, ktorý by túto hrôzu navždy pripomínal, okrem tých barakov. Som presvedčený, že múzeum v Seredi bude veľmi užitočné aj pre budúce generácie. Na základe neho sa totiž bude vyučovať o tejto čiernej kapitole slovenských dejín. Nikdy nezabudnem ani na skutočnosť, že na Slovensku boli aj ľudia s dobrým srdcom, ktorí pomohli prenasledovaným Židom. Boli takí, ktorí ich ukrývali na tajných miestach, čím riskovali vlastný život. V židovskej viere existuje veta: Kto zachránil jedného, ako keby zachránil celý svet.“

Spomienky Jána Hanáka

„Ako dieťa som chodil na rímsko-katolícke náboženstvo a bol som aj miništrant. Keď som mal 8,5 roka, zobrali mi rodičov a ja som sa so starším bratom ocitol v trnavskom sirotinci. Tam sme boli do Vianoc v roku 1944. Odtiaľ nás odvieďli dvaja gardisti na vlak a my sme nevedeli kam a prečo. Pamätám si, že sa s nami pred budovu prišla rozlúčiť matka predstavená, ktorá nám dala krížik na čelo a gardistom odovzdala papier. S bratom sme boli umiestnení v tábore v Seredi v jednej z miestností, kde sme sa tlačili šesťdesiati, či sedemdesiati. Po piatich týždňoch nás previezli do Terezína v Českej republike, kde sme boli do konca vojny. Paradoxom je, že som ministroval aj v Terezíne, pretože tam neboli len Židia. Pamätám si, že niekto mal skladací kríž, ktorý sme dali na stôl zakrytý uterákom, pričom ľudia mali pri sebe aj modlitebné knižky. Na tento pobyt si pamätám dosť hmlisto, ale viem, že bola veľká zima a časté nástupy. Kto spadol, toho bez milosti zastrelili. Taktiež si pamätám na veľký hlad, pričom ma zachránilo to, že som našiel šupky zo zemiakov vedľa kuchyne pre Nemcov a gardistov. Tieto šupky som potajomky brával a piekli sme si ich na malej piecku. Dnes si často pri jedálnom lístku v reštaurácii spomienam na pobyt v tábore, kde bola zima, hlad, strach a mŕtvoly. Až po vojne som sa dozvedel od mamy, že ako trojročný sme boli s bratom prekrstení na katolíkov.“

Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Ján Hanák, otvorenie Múzea holokaustu v Seredi

Takto spravujú cintorín v rakúskom Riede

Nie je cintorín ako cintorín. Zatiaľ, čo na slovenských pohrebiskách správcovia začínajú šetriť hrobovými miestami a na úpravu chodníkov často nezostávajú finančné prostriedky, v susednom Rakúsku je situácia úplne opačná. Pod'ťe sa s nami pozrieť na lesný cintorín do okresného mesta Ried im Innkreis v spolkovej krajine Horné Rakúsko. Je jedným z najkrajších cintorínov v Rakúsku práve preto, že tu má prednosť pieta a súkromie pozostalých pred komerčnosťou uvedených priestorov.

História lesného cintorína v meste Ried im Innkreis siaha do konca 19. storočia, keď ho postavili na základe plánov architekta Raimunda Jeblingera, ktorý naplánoval taktiež známu radnicu v Riede či rôzne budovy v okolí. „Najstaršia časť cintorína má 120 rokov. Pôvodný plán bol vybudovať plot pozostávajúci z komplexu krypt po bokoch cintorína, ale vzhľadom na zložitú finančnú situáciu, postavali len jedno krídlo, pričom zadná časť je bez strechy,“ vysvetľuje Rudolf Eichberger z pohrebníctva Eichberger, ktoré poskytuje pohrebné služby, ale zároveň spravuje miestne cintoríny už 23 rokov. Nedokončený plánovaný plot z krypt správcu postupne dokončuje so špeciálnymi urnovými kolumbáriami, ktoré z jednej strany slúžia ako plot, a z druhej strany poskytujú priestor na uloženie urnových schránok. Tieto urnové kolumbária správcu odlieva z betónu a je o ne veľký záujem. Pán Rudolf Eichberger plánuje urnové schránky prezentovať aj na medzinárodnej výstave pohrebníctva v Trenčíne, ktorú tento rok na jeseň organizuje Slovenská asociácia pohrebných a kremáčnych služieb.

Jazierko na cintoríne

Kapacita lesného cintorína v meste Ried je v súčasnosti štyritisícpäťsto hrobových miest, vrátane urnových miest. Toto pohrebisko sa od iných odlišuje nielen nádhernou architektúrou vstupnej budovy, okrasným plotom z krypt a kolumbárií, ale aj unikátnymi starými listnatými a ihličnatými stromami, ktoré tvoria ideálne prostredie pre jednotlivé druhy vtákov, ako

60 - 70 cm rozstupy medzi hrobmi uľahčujú údržbu i výkop hrobu

sú dať veľký či sova. V rozľahlom areáli cintorína sa taktiež nachádzajú početné veveričky či zajace. Nejednen návštevník si oddýchne na dostatku odpočívadiel s lavičkami, alebo môže relaxovať pri jazierku. Podľa správcu cintorína Rudolfa Eichbergera príjemná atmosféra je vhodná nielen pre rokovania o príprave pohrebnej rozlúčky, ale celkovo napomáha pozostalým lepšie sa vysporiadať so žiaľom a poskytuje útechu.

Počas prechádzky cintorínom sme si s fotografom medzi hrobovými miestami nemohli nevšimnúť výrazne väčší priestor, ako je tomu na väčšine slovenských cintorínov, a preto sme sa správcu spýtali na to, aké majú pravidlá na umiestňovanie hrobových miest. Ako nás informoval pán Rudolf Eichberger, základné pravidlo je také, že medzi hrobovými miestami musí byť minimálne 60 – 70 centimetrov voľný priestor, aby bolo možné zabezpečiť bezpečný výkop hrovej jamy, keďže v Riede sa väčšina hrobov kope bagrom. V niektorých prípadoch môže byť priestor medzi hrobmi ešte väčší, keďže niektorí pozostalí si rezervujú dve aj tri hrobové miesta, a prenajatý priestor využívajú postupne.

Betónové chodníky nahradili vápencom

Taktiež nás zaujalo, že na celom cintoríne nie sú žiadne betónové a asfaltové chodníky, a napriek tomu sme po areáli nestúpili do kaluže či blata tak, ako sa to často stáva na slovenských pohrebiskách. Pýtate sa, ako je to možné? Jednoducho, chodníky

Komfort pre pozostalých, dostatok miesta pri hrobch

Oltárová časť domu smútku pripomína kostolný chrám

na lesnom cintoríne v Riede sú budované z makadamového kameňa, ktorý obsahuje veľa vápenca. „Pre štrkové chodníky sme sa rozhodli preto, lebo sme nechceli budovať betónové chodníky, ktoré sú bariérou pre vodu, ktorá takto priamo vsiakne do zeme a nevytvára žiadne mláky. Taktiež si myslíme, že prírodný materiál je na pietnom mieste oveľa estetickjší,“ vysvetľuje Rudolf Eichberger s tým, že vápencový štrk má také vlastnosti, že sa chodením postupne udupe a je dokonca natoľko pevný, že vyhovuje nielen mamičkám s detským kočíkom ale aj ľuďom na vozíčkoch.

Odkladajú pomníky

Zaujímavosťou v Rakúsku je taktiež to, že v prípade, ak sa pochováva ďalší zosnulý do už existujúceho hrobového miesta, príbuzní sú z bezpečnostného hľadiska povinní odmontovať pomník, a dočasne ho umiestniť u správcu na vyhradenom mieste. Príbuzní môžu dať pomník znovu osadiť až po ročnej dobe, kým sa upraví zem.

Moderný Dom smútku

Na cintoríne sa nachádza moderný Dom smútku, ktorý je navrhnutý tak, aby poskytoval na jednom mieste dostatok priestoru pre samotnú pietnu rozlúčku s pozostalými, blízkou rodinou, ale aj pre prevádzkový personál. V rozlúčkovej sále sa nachádza starodávny oltár, ktorý v minulosti daroval profesor Vilhelm Tréger mestu Ried zato, že prežil II. svetovú vojnu a prišiel v zdraví domov. Moderná technológia zase umožňuje premietiť fotografie, ale aj krátke videá.

V prípade veľkých pohrebov je možnosť rozšíriť kapacitu rozlúčkovej sály o polozakrytý priestor pred domom smútku tým, že sa otvoria dvere a na rozlúčke sa má možnosť zúčastniť široká verejnosť. V dome smútku sa taktiež nachádza

Správcu cintorína Rudolf Eichberger

Jeden z troch oddelených priestorov v rámci jednej haly

upravená miestnosť na vystavenie rakvy a rozlúčku so zosnulým s najbližšími príbuznými. Tento priestor je vymyslený tak sofistikovane, že sa tu paralelne dajú vystaviť tri rakvy oddelene, alebo aj spoločne v prípade väčších tragických udalostí, ako tomu bolo nedávno, keď pri autonehode havaroval starý otec s vnúčatami. Dom smútku taktiež poskytuje kanceláriu pre duchovných, kde majú priestor na prípravu a odkladanie potrebných vecí na pohreb všetci duchovní registrovaných cirkví. No a v neposlednom rade, samozrejmosťou je dostatok parkovacích miest.

Nástenka v kostole

V Rakúskom meste Ried nás taktiež zaujalo, akým spôsobom si verejnosť pripomína zomrelých v kostoloch. Napríklad v katolíckych či evanjelických kostoloch sa môžete stretnúť s nástenkou, na ktorej sú vystavené parte všetkých členov cirkví, ktorí v danom roku opustili ich rady. Jednoducho je samozrejmosťou, že pozostalí dajú vytlačiť parte nielen pre seba a pohrebnú službu, ale aj do kostolov.

Prevládá kremácia

V okresnom meste Ried im Innkreis v spolkovej krajine Horné Rakúsko podľa správcu Rudolfa Eichberga robia ročne približne 150 pohrebov, pričom obhospodarujú taktiež okolité obce, kde zabezpečujú ďalších 50 až 100 pohrebov ročne. Až 65 % zo všetkých pohrebov je kremácia, pričom vo zvyšných prípadoch ide o klasické pochovávanie do hrobového miesta. „V Hornom Rakúsku sa aktuálne predávajú skôr jemné lesklé truhly než matné, pričom záujem je ako o buk, dub, jedľu, tak aj smrek,“ uzavrel Rudolf Eichberger z pohrebnej služby Eichberger.

Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Pozostalí dajú vytlačiť parte nielen pre seba, ale aj do kostolov

Dôchodcovia, vdovy, siroty:

Pozrite sa, ako sa zmenili
pozostalostné dôchodky

Od tohto roka sa odstránila diskriminácia vdov a vdovcov pri posudzovaní opätovného vzniku nároku na pozostalostný dôchodok. Mnohí pozostalí však nevedia, aké podmienky treba splniť na získanie pozostalostnej penzie a ako sa vypočíta vdovský, vdovecký a sirotsky dôchodok. Nechajme preto hovoriť Ľubicu Navrátilovú, odborníčku na sociálne zabezpečenie, ktorá vás v daných podmienkach zorientuje a uvedie aj konkrétne príklady.

V roku 2003, keď sa menil dôchodkový systém, zásadným spôsobom sa zmenili aj podmienky nároku na pozostalostné dôchodky. Z nich sa tento príspevok venuje len vdovským a vdoveckým dôchodkom. Do konca roku 2003 boli podmienky nároku na pozostalostné dôchodky odlišné pre mužov a ženy a boli výrazne výhodnejšie pre ženy. To zodpovedalo stavu na trhu práce, na ktorom prevažovala mužská pracovná sila, čo už dávno nie je realitou. Väčšina žien má už dnes vlastné starobné dôchodky a bolo len otázkou času, kedy sa podmienky nároku na pozostalostné dôchodky začnú zjednocovať.

Zákon 461/2003 o sociálnom poistení priniesol v pozostalostných dôchodkoch dve zásadné zmeny:

- Zjednotenie prístupu mužov a žien k pozostalostným dôchodkom
Pripravovaný vstup do EÚ nás viazal rešpektovať pravidlá rovnakého zaobchádzania pri poskytovaní pozostalostných dôchodkov pre mužov a ženy. Je to spravodlivé a všetci muži, ktorí ovdoveli po roku 2003, majú vymierané vdovecké dôchodky za rovnakých podmienok ako ženy.
- Zjednotenie nároku na pozostalostný dôchodok po dovŕšení dôchodkového veku
Zaviedlo sa pravidlo, že najneskôr po dosiahnutí dôchodkového veku má každý pozostalý nárok na doživotný pozostalostný dôchodok, ak zomrelý manžel/manželka splnili podmienky nároku na starobný alebo invalidný dôchodok.

Pretože zákony nemôžu pôsobiť retroaktívne, tak sa zmenené podmienky poskytovania pozostalostných dôchodkov netýkali tých ľudí, ktorým manžel/manželka zomrela pred rokom 2004. Prelomiť zákaz retroaktivity je možné osobitnou úpravou, čo sa ale neudialo. Dôvodom bol aj stav financií v Sociálnej poisťovni.

Vznikli tak dve kategórie pozostalých. Pozostalí, ktorým sa priznal nárok na pozostalostný dôchodok a naďalej sa posudzoval

podľa zákona 100/1988 o sociálnom zabezpečení a pozostalí, ktorým sa pozostalostný dôchodok priznal a posudzuje sa podľa zákona 461/2003 o sociálnom poistení. To malo zlé konsekvencie, ktoré uvediem na príklade.

Príklad 1:

Pani Anka ovdovela v roku 2003 ako 50-ročná bezdetná žena. Vdovský dôchodok jej bol vyplácaný jeden rok. Pretože do troch rokov od smrti manžela nedovŕšila dôchodkový vek, nárok na vdovský dôchodok jej zanikol.

Riešenie:

Pani Betka ovdovela v roku 2004 tiež ako bezdetná 50-ročná žena. Vdovský dôchodok jej bol vyplácaný jeden rok, ale po jeho uplynutí nárok na výplatu vdovského dôchodku zanikol, ale nárok na samotný dôchodok nezanikol. V roku 2016 dovŕši dôchodkový vek a výplata vdovského dôchodku sa jej obnoví. To je samozrejme nespravodlivé, a preto bola správna snaha zjednotiť nároky pozostalých bez ohľadu na to, podľa akej právnej normy nárok vznikol. Hovorí sa, že práca chvatná, málo platná, a to platí aj pre schválenú novelu zákona o sociálnom poistení, ktorá bola prijatá koncom roka 2015. Pod tlakom blížiacich sa volieb sa podmienky nároku na pozostalostné dôchodky nezjednotili, len sa vymenili znevýhodnení. V súčasnosti sú na tom horšie osoby, ktoré mali priznané pozostalostné dôchodky po roku 2003.

A. Pozostalostné dôchodky priznané po roku 2003

1. Podmienky nároku na pozostalostné dôchodky priznané po roku 2003

Základnou podmienkou vzniku nároku na pozostalostný dôchodok je požiadavka, aby ku dňu úmrtia zomrelý manžel/manželka splnili podmienky nároku na starobný, predčasný starobný alebo invalidný dôchodok. To je vždy splnené, ak zomrie poberateľ starobného, alebo invalidného dôchodku. Pozrime si prípad, kedy nevznikne nárok na pozostalostný dôchodok.

Príklad 2:

Pán Ján, ktorý mal 30 rokov, sa zabil pri havárii auta. Ostala po ňom manželka a dve deti. Ku dňu úmrtia bol zamestnaný, a teda aj dôchodkovo poistený len štyri roky.

Riešenie:

Nesplnil podmienku nároku na invalidný dôchodok, ktorá vyžaduje počet 5 rokov dôchodkového poistenia vo veku 30 rokov. Matka a deti ostanú bez pozostalostných dôchodkov.

Ak je základná podmienka splnená, pozostalostný dôchodok sa vypláca jeden rok. Po uplynutí jedného roka sa pozostalostný dôchodok vypláca len vtedy, ak sa pozostalý:

- stará o nezaopatrené dieťa,
- je invalidný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 % alebo
- vychoval aspoň tri deti,
- dovŕšil vek 52 rokov a vychoval dve deti,
- dovŕšil dôchodkový vek.

Dôležité je vedieť, ktoré dieťa je považované za nezaopatrené dieťa.

Nezaopatrené dieťa je dieťa:

- do skončenia povinnej školskej dochádzky,
- po skončení povinnej školskej dochádzky najdlhšie do dovŕšenia 26 rokov veku, ak
- sústavne sa pripravuje na povolanie,
- pre chorobu a stav, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť nemôže sa sústavne pripravovať na povolanie alebo nemôže vykonávať zárobkovú činnosť alebo
- pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav je neschopné sa sústavne pripravovať na povolanie alebo je neschopné vykonávať zárobkovú činnosť.

Príklad 3:

40-ročnej pani Betke zomrel manžel, ktorý splnil podmienky nároku na invalidný dôchodok a preto jej vznikne nárok na vdovský dôchodok. Jej dve deti študujú na vysokej škole.

Riešenie:

Vdovský dôchodok jej bude vyplácaný dovtedy kým budú deti študovať, ale najdlhšie dovtedy, kým nedovŕšia 26 rokov veku. Následne sa výplata vdovského dôchodku pozastaví a obnoví sa, keď bude mať Betka 52 rokov. Odvtedy bude vyplácaný doživotne.

Príklad 4:

40-ročnému pánovi Borisovi zomrie manželka, ktorá splnila podmienky nároku na invalidný dôchodok. Jeho dve deti študujú na strednej škole, ktorú ukončia rok po smrti matky vo veku 20 rokov.

Riešenie:

Borisovi bude vyplácaný dôchodok jeden rok a následne sa výplata vdoveckého dôchodku pozastaví. Po dovŕšení 52 rokov sa nárok na vdovecký dôchodok obnoví a bude už vyplácaný doživotne.

2. Určenie výšky pozostalostného dôchodku, na ktorý vznikol nárok po roku 2003

Suma pozostalostného je 60 % starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomretý manžel ku dňu smrti. Ak sú splnené podmienky nároku na dva dôchodky, vdovský dôchodok sa určí z vyššieho dôchodku. Pri súbehu dvoch dôchodkov sa vypláca dôchodková dávka, ktorá je vyššia, v plnej výške a druhá v polovičnej výške.

Príklad 5:

Rodina manželov – poberateľov starobných dôchodkov

V rodine starobných dôchodcov zomrie manžel, ktorý poberal dôchodok 500 eur, manželka poberá dôchodok 400 eur.

Riešenie:

Manželke sa vymeral vdovský dôchodok 300 eur. Pretože vznikne súbeh vdovského a starobného dôchodku, bude manželke vyplácaný jej starobný dôchodok v plnej výške a vdovský dôchodok v polovičnej výške, spolu 550 eur.

Príklad 6:

Rodina s nezaopatrenými deťmi

V rodine s nezaopatrenými deťmi zomrie v roku 2016 manželka vo veku 40 rokov, ktorá ku dňu úmrtia získala 20 rokov dôchodkového poistenia. Jej mzda bola na úrovni priemernej mzdy.

Riešenie:

Táto žena splnila ku dňu úmrtia podmienky nároku na invalidný dôchodok. Ku 20. rokom poistenia sa pripočíta 22 rokov do dôchodkového veku. Sociálna poisťovňa najprv určí invalidný dôchodok za 42 rokov dôchodkového poistenia, čo je v roku 2016 z úrovne priemernej mzdy (tzv. priemerného osobného

mzdového bodu v hodnote 1) suma 461,70 eura. Manželovi bude vyplácaný vdovecký dôchodok 277 eur.

B. Pozostalostné dôchodky priznané pred rokom 2004

1. Podmienky nároku na pozostalostné dôchodky priznané pred rokom 2004

Nárok na vdovský dôchodok vznikol vdove po manželovi, ktorý ku dňu jeho úmrtia:

— splnil podmienky pre nárok na starobný dôchodok, podmienku doby zamestnania potrebnej pre nárok na invalidný dôchodok, dôchodok za výsluhu rokov, alebo zomrel následkom pracovného úrazu, prípadne úrazu alebo ochorenia, — bol požívateľom starobného, invalidného, čiastočného invalidného dôchodku alebo dôchodku za výsluhu rokov. Vdova mala nárok na vdovský dôchodok po dobu jedného roka od smrti manžela.

Po uplynutí tejto doby mala vdova nárok na výplatu vdovského dôchodku, ak

- a) bola invalidná,
- b) starala sa aspoň o jedno nezaopatrené dieťa,
- c) vychovala aspoň tri deti,
- d) dosiahla vek 45 rokov a vychovala dve deti,
- e) dosiahla vek 50 rokov alebo
- f) dosiahla vek aspoň 40 rokov ku dňu smrti manžela, ktorý zomrel následkom istej kategórie pracovného úrazu.

Nárok na výplatu vdovského dôchodku vznikne znova, ak sa splnila niektorá z vyššie uvedených podmienok, teda a), c) až e) do dvoch rokov po zániku predošlého nároku na vdovský dôchodok (troch rokov od úmrtia manžela) alebo do piatich rokov, ak išlo o vdovský dôchodok pod písmenom f) alebo sa vdova znova začala starať aspoň o jedno nezaopatrené dieťa.

Príklad 7:

Nároky na vdovský či vdovecký dôchodok

40-ročnej pani Cecílii zomrel manžel v roku 2003 za rovnakých podmienok ako pani Betke z príkladu 3. Deti skončili vysokú školu za dva roky po smrti otca.

Riešenie:

Matka nedovršila do troch rokov od smrti manžela 45 rokov, a preto jej zanikne nárok na vdovský dôchodok a neobnovil by sa ani pri dovŕšení dôchodkového veku. Vdovcovi vznikol nárok na vdovecký dôchodok len počas obdobia starostlivosti o nezaopatrené dieťa.

2. Určenie výšky pozostalostného dôchodku, na ktorý vznikol nárok pred rokom 2004

Vdovský dôchodok tvoril 60 % starobného, invalidného dôchodku alebo dôchodku za výsluhu rokov, na ktorý mal alebo by mal nárok manžel v čase smrti. Vdovecké dôchodky sa poskytovali pevnou sumou. Na rozdiel od súčasného stavu existoval horný limit vdovského dôchodku. Súbeh so starobným dôchodkom bol riešený podobne ako v platnom právnom stave, ale s horným limitom dôchodkových príjmov. Navyše existovalo obmedzenie poskytovaní vdovských dôchodkov pri súbehu s príjmom zo zárobkovej činnosti. Toto obmedzenie bolo čiastočne riešené už v roku 2006.

C. Zmena pri vyplácaní pozostalostných penzií od 1. januára 2016

1. Podmienky nároku na pozostalostné dôchodky od 1. januára 2016

Pozostalostné dôchodky priznané po roku 2003 sa nemenia: Novým právnym stavom, platným od 1. januára 2016, sa upravuje poskytovanie vdovských a vdoveckých dôchodkov priznaných pred rokom 2004 nasledovne. Vdove, ktorej manžel zomrel pred 1. januárom 2004 a zanikol jej nárok na výplatu vdovského dôchodku, vznikne nárok na výplatu vdovského

dôchodku, ak spĺňa podmienky nároku na výplatu vdovského dôchodku podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 bez prihliadnutia na lehotu dvoch rokov alebo piatich rokov.

To v praxi znamená, že Sociálna poisťovňa bude skúmať, či sú dnes splnené podmienky nároku na výplatu vdovského dôchodku, ktoré určoval zákon 100/1988 a ak vdova spĺňa tieto podmienky, tak sa výplata dôchodku obnoví. Problém je v tom, že ak sa za rovnakých východiskových podmienok priznal vdovský dôchodok po roku 2003 a pred rokom 2004, tak veková hranica, pri ktorej vznikne žene nárok na opätovné vyplácanie vdovského dôchodku nie je rovnaká a bude prichádzať opäť k nespravodlivosti.

Príklad 9:

Obnovenie výplaty vdovského dôchodku

Pani Dorke zomrel manžel v roku 2003, keď mala 30 rokov, pani Danke zomrel manžel v roku 2004 a tiež mala 30 rokov. Obidve mali dve deti. Po dvoch rokoch poberania dôchodku obidve stratili nárok na vdovský dôchodok.

Riešenie:

Dorke sa obnoví výplata vdovského dôchodku vo veku 45 rokov, Danke vo veku 52 rokov. To znamená, že v prijatom právnom stave sú významne zvýhodnené osoby, ktoré odoviedli pred rokom 2004. To nie je dobré riešenie.

Nárok na vdovecký dôchodok je upravený odlišne od vdovských dôchodkov

Zákon umožňuje dodatočné priznanie vdoveckých dôchodkov a opätovné vyplácanie vdoveckých dôchodkov takto.

Vdovcovi, ktorému manželka zomrela pred 1. januárom 2004, do 1. januára 2016 nevznikol nárok na vdovecký dôchodok, alebo mu zanikol nárok na vdovecký dôchodok. Po dovŕšení dôchodkového veku alebo keď bol uznaný za invalidného z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 % a táto invalidita trvá aj po 31. decembri 2015, má nárok na vdovecký dôchodok najskôr od 1. januára 2016 po manželke, ktorá:

- a) ku dňu smrti bola poberateľkou starobného dôchodku, pomerného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, čiastočného invalidného dôchodku alebo dôchodku za výsluhu rokov,
- b) ku dňu smrti splnila podmienky nároku na starobný dôchodok, pomerný starobný dôchodok alebo získala dobu zamestnania na nárok na invalidný dôchodok alebo dôchodok za výsluhu rokov, alebo
- c) zomrela v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Príklad 10:

Podmienky nároku po novom

Pánovi Jánovi zomrela manželka v roku 2002 a nemal nezaopatrené deti. Nárok na vdovecký dôchodok mu nevznikol.

Riešenie:

Ak v súčasnosti Ján dovŕšil dôchodkový vek, tak mu nárok na vdovský dôchodok vznikne, ak jeho manželka splnila ku dňu smrti podmienky uvedené pod písmenami a) až c).

2. Určenie výšky pozostalostného dôchodku, na ktorý vznikol nárok pred rokom 2004

Vdovské dôchodky upravené podľa platného právneho stavu sa od 1. januára 2016 upravujú takto:

Výška vdovského dôchodku sa novo určí ku dňu, kedy vdova opätovne splnila podmienky nároku na vdovský dôchodok, a to podľa zákona č. 100/1988 bez krátenia z dôvodu dosiahnutej výšky dôchodkovej dávky. Takto určený dôchodok sa zvyšuje (valorizuje) za každý rok od opätovného priznania vdovského dôchodku. U vdovcov sa prizná jednotný vdovský dôchodok vo výške 136,50 eur. Tento dôchodok sa valorizuje za každý rok, v ktorom boli splnené podmienky nároku na jeho výplatu.

Nie je nedostatkom novely, že sa vdovecké dôchodky upravujú odlišne ako vdovské dôchodky. Veľa iných riešení úpravy vdoveckých dôchodkov neexistuje. Tým, že vdovecký dôchodok bol poskytovaný jednou sumou a nik nemôže požadovať od Sociálnej poisťovne spätný výpočet starobných alebo invalidných dôchodkov ich žien aj 30 rokov dozadu, lebo problém so zaobstarávaním a preukazovaním skutočností rozhodujúcich na vznik nároku na starobný resp. invalidný dôchodok by bol príliš náročný.

D. Ako si uplatniť nárok na pozostalostný dôchodok

O úpravu vdovských a vdoveckých dôchodkov treba požiadať. Sociálna poisťovňa, presnejšie územne príslušná pobočka Sociálnej poisťovne, spíše so žiadateľom žiadosť o úpravu alebo priznanie dôchodku a do pol roka rozhodne o žiadosti. Žiadatelia nemusia byť nervózni z toho, že budú čakať, kým ich Sociálna poisťovňa nevyzve ku spísaniu žiadosti. Zvýšený pozostalostný dôchodok im bude priznaný spätne od 1. januára 2016. Odporúčam, aby sa poberatelia vdovských dôchodkov, ktorým bol vdovský dôchodok priznaný pred rokom 2003 prihlásili v Sociálnej poisťovni a upresnili si postup pri vybavovaní nároku.

To, či môžete mať zvýšený vdovský dôchodok najlepšie otestujete tak, že si vezmete pôvodné rozhodnutie o priznaní vdovského resp. vdoveckého dôchodku a pokiaľ je v rozhodnutí uvedené krátenie vdovského dôchodku z dôvodu prekročenia maximálneho vyplácaného dôchodku tak s vysokou pravdepodobnosťou nárok na obnovenie výplaty vdovského dôchodku vznikne.

Zdroj: Lubica Navrátilová, odborníčka na sociálne zabezpečenie

Pripravila Zuzana Voštenáková, foto Pavel Ondera

Žilina

Po 20 rokoch vymenili správcu cintorínov

Odpovedá primátor mesta Ing. Igor Choma

V časopise Slovenské pohrebníctvo sme v roku 2012 priniesli rozhovor s primátorom Žiliny ohľadom správy mestských cintorínov. V minulom roku však došlo k zaujímavej zmene, keďže po dvadsiatich rokoch správu pohrebísk od súkromnej spoločnosti prevzala mestská spoločnosť. O tejto zmene, ale aj aktuálnych plánoch so žilinskými cintorínmi sme sa rozprávali s primátorom mesta Žilina Ing. Igorom Chomom.

♦ **Mesto v decembri 2014 pristúpilo k rozviazaniu zmluvy so spoločnosťou Funeral, ktorá v Žiline a mestských častiach spravovala cintoríny viac ako 20 rokov. Od 1. októbra 2015 prebrala správu 16 pohrebísk na území mesta Žilina spoločnosť ŽILBYT, s. r. o. Prečo došlo k tejto zmene?**

Mesto Žilina, ako vlastník 16 pohrebísk + 9 domov smútku sa rozhodlo už dlhšie vykonať zmenu správcovskej spoločnosti pohrebísk a previesť majetok mesta na vlastnú spoločnosť, ktorú po zriadení spoločnosti ŽILBYT s. r. o. zrealizovalo. Išlo o možnosť lepšej kontrolovateľnosti a zmenu systému práce.

♦ **Žilinské cintoríny spravuje už vyše pol roka mesto. Môžete porovnať správu cintorínov súkromnou spoločnosťou a mestom? Šesť mesiacov je ešte krátky časový úsek na hodnotenie či porovnávanie stavu správcu pohrebísk. Môžeme povedať, že mesto svojou správcovskou spoločnosťou sprehľadnilo využívanie svojho majetku, ako aj evidenciu pridelenia jednotlivých hrobových miest s výberom poplatku za prenájom hrobového miesta. Pristúpilo sa ku vygenerovaniu neplatných nájomných zmlúv za hrobové miesta a vykonáva sa doplnenie evidencie hrobových miest.**

♦ **Žilincanom ste sľubovali, že mesto ako budúci správca cintorínov plánuje rekonštrukciu domu smútku, chodníkov a oplotenia na Starom cintoríne, ktoré boli v dezolátnom stave, a tiež vybudovanie novej prístupovej cesty na Nový cintorín. Čo z tohto sa podarilo realizovať?**

Vykonáva sa postupná rekonštrukcia Starého domu smútku. Na základe výsledkov verejného obstarávania bola vykonaná rekonštrukcia kanalizácie, celková výmena kancelárskych okien a vstupných dverí. Vykonala sa kompletná rekonštrukcia vykurovania, kompletná rekonštrukcia toaliet pre verejnosť. Vytvorili sa dôstojné šatne pre zamestnancov pohrebísk. Vykonala sa výmena

interiérových dverí v priestoroch domu smútku. Pripravuje sa oprava elektroinštalácie domu smútku a rozvodov optických sietí s napojením sa na kamerový systém. Realizovali sme komplexné ozvučenie domu smútku s doplnením osvetlovacích telies v obradnej sieni. Pripravuje sa rekonštrukcia oplotenia Starého cintorína. Je naprojektovaná nová prístupová cesta na Nový cintorín pre zabezpečenie vývozu komunálneho odpadu, ktorý sa v súčasnosti vyváža provizórnym sprístupnením. Plánovito sa pripravuje napojenie vody na Nový cintorín a ostatné cintoríny.

Primátor Ing. Igor Choma

♦ **Mesto Žilina využíva 16 cintorínov. Aké sú kapacity týchto pohrebísk, máte dostatok voľných hrobových miest?**

Nakoľko priebežne dávame evidenciu hrobových miest do softvérovej podoby a poriadku, postupne zisťujeme, aký je stav na jednotlivých cintorínoch. Na základe zistených informácií o stave, máme dostatok hrobových miest na pochovávanie zosnulých. Verejným obstarávaním bola vybraná firma na realizáciu zamerania a vytýčenia ciest, chodníkov a hrobových miest na pohrebiskách v správe mesta Žilina.

♦ **V roku 2012 ste nám povedali, že plánujete vykúpiť pozemky na rozšírenie cintorínov v mestských častiach Bytčica a Vranie. Taktiež ste plánovali vypracovať projektovú dokumentáciu na rozšírenie cintorína Zádubnie, prípadne podľa potreby, cintorína Brodno. Čo sa z týchto plánov podarilo realizovať?**

Vykonávanie pochovávanie zosnulých sa uskutočňuje najčastejšie v priestoroch Nového cintorína, ale aj na pohrebiskách v prímestských častiach mesta. Minulý rok došlo k navýšeniu o 400 hrobových miest na cintoríne v Trnovom, čo postačuje na 30 rokov. V tomto roku plánujeme vykúpiť pozemky na rozšírenie cintorínov v mestských častiach Bytčica a Vranie. Taktiež sa vypracováva projektová dokumentácia na rozšírenie cintorína Zádubnie, prípadne podľa možnosti cintorína Brodno. Začali sme jednat s vlastníkom pozemku o výstavbe urnových stien na pohrebisku Bytčica, ako aj Bôrik.

♦ **Aké zmeny môžu očakávať návštevníci žilinských cintorínov v budúcnosti?**

Úplne mestu stačí, keď sa nám podarí tento narastajúci trend poriadku a čistoty udržať aj do ďalšieho obdobia a doriešime kompletnú evidenciu napojenia na softvér pre verejnosť.

♦ **Žilinské cintoríny sa v máji 2015 „neslávne preslávili“ tým, že na jednom z nich mala ísť cesta priamo cez hrobové miesto. Potom, čo si tu kúpil hrobové miesto a dal postaviť**

pomník Jozef Zvolenský (76), zistil, že má cezeň viesť cesta, ktorú údajne natruc mestu predal bývalý správca. Ako ste vyriešili tento problém?

Uvedená problematika je ešte stále v súdnom riešení, a tak jej komentovanie nám nepríde.

♦ **V roku 2012 ste taktiež plánovali dokúpiť a doplniť softvér, aby ste mohli aktualizovať databázu platieb za prenájom hrobových miest a tým aj databázu neplatičov. Podarilo sa Vám v súčasnosti znížiť počet neplatičov na žilinských cintorínoch? Správcovská spoločnosť si zakúpila softvér evidencie pohrebísk www.cintoriny.sk, ktorú priebežne dopĺňa a konkretizuje na skutočný stav. Postupne sa odstraňujú neplatiaci nájomníci hrobových miest, ktorí sa vyzývajú na odstránenie vzniknutého stavu. Dopĺňa sa evidencia pochovaných v jednotlivých hroboch.**

♦ **Pristupujete k zrušeniu nezaplatených hrobových miest? Jedným z možných krokov je aj možnosť zrušenia hrobového miesta neplatiacich nájomníkov, avšak doposiaľ sa spoločnosť ŽILBYT s. r. o. podarilo dohodnúť s každým nájomcom na uhradení si podlžnosti voči mestu a na vysporiadaní svojich záväzkov.**

♦ **Aký je aktuálny cenník za správu klasického hrobového miesta a urnového miesta? Plánuje vedenie mesta predložiť do zastupiteľstva návrh na úpravu cien za tieto služby?**

Aktuálny cenník za hrobové miesta: jednohrob 5,00 €, dvojhrob 10,00 €, detský hrob a urnové miesto 2,00 €. Mesto Žilina ani správcovská spoločnosť neplánuje zmenu sadzby za nájom hrobových miest.

♦ **Vo viacerých mestách je na pohrebiskách problém s vandalmi a zlodejmi. Aké máte skúsenosti na vašich cintorínoch? Aké kroky podniká mesto v súvislosti s ochranou majetku na cintorínoch? Sú na nich kamery, respektíve stála bezpečnostná služba? Mesto Žilina na základe skutočných situácií nemá skúsenosti s vandalmi na pohrebiskách. Väčšinou je to len priestupok mládeže,**

Cintorín Žilina, foto archív redakcie

ktorú za pomoci Mestskej polície Žilina dokáže vyriešiť k poriadku a ochrane majetku mesta Žilina.

♦ **Máte problém so starými stromami?**

Staré stromy sa začali riešiť príchodom nového správcu. Vykonalo sa orezanie stromov, upravili sa kritky a na základe povolenia výrubu boli nebezpečné stromy odstránené, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku či úrazu v priestoroch pohrebísk.

♦ **Koľko pohrebných služieb pôsobí na území mesta Žilina a aká je ich spolupráca s mestom?**

V súčasnosti na území mesta realizuje svoju podnikateľskú činnosť sedem pohrebných služieb, s ktorými má mesto veľmi dobrú spoluprácu.

Rozhovor pripravil Marcel Lincényi, fotografie archív redakcie

www.zastupitelstvo.eu

Vyskúšajte základný balík zdarma!

- Digitálne zastupiteľstvo
- Transparentná obec
- Minimálne náklady
- Okamžite k dispozícii
- Zasadnutia
- Materiály
- Uznesenia
- Záväzné nariadenia

Obhájime titul z roku 2014?

Keď pri príprave výstavy Slovak Funeral 2014 prenikla do médií informácia o plánovanej súťaži vo výkope hrobov, nastalo všeobecné zdesenie. Niektorí to považovali za vtip, iní za recesiú, málokto to bral vážne. Telefonáty sa nezastavili, uisťovali sme volajúcich, že súťaž s touto netradičnou disciplínou skutočne prebehne. Do poslednej chvíle tomu nechceli uveriť napriek tomu, že nemajú problém preberať reportáže zo sveta, ako napríklad preteky v rakvách či vyskúšanie si kremácie naživo. Na Slovensku takáto súťaž? Nepochopiteľné, neprijateľné! A predsa bola. Čo viac, chystá sa jej druhý ročník.

Sú povolania, ktoré sú lukratívne, bežné aje veľa tých zatracovaných. Hrobárčina patrí medzi ne. V minulosti boli hrobári váženými osobnosťami nielen na vidieku ale aj v mestách. To čo robil starosta obce pre svojich žijúcich občanov, to robil hrobár pre jemú zverených zosnulých. Prenesene by sa dalo povedať, že hrobár bol starostom mŕtvych.

Za socializmu

V čase reálneho socializmu vážnosť tohto povolania klesla na najspodnejšiu hranicu. Páni komunisti túto prácu prideliť takpovediac za trest, neraz osobám „závadovým“ ako hovorili, alebo závislým na alkohole. Napriek tomu, aj v tých časoch malo pohrebniectvo dostatok odborníkov afundovaných pracovníkov, ktorí si svoju prácu vážili aj napriek pohrdavým pohľadom verejnosti.

Súčasnoscť

Dnes sa práca v pohrebniectve opäť radí medzi rovnako dôležité povolania, ako je poskytovanie iných služieb, bez ktorých by naša spoločnosť nemohla fungovať. Ide o náročnú prácu, ktorá vyžaduje nielen fyzické predpoklady, ale aj znalosti zo

zdravovedy, hygieny, psychológie a stavebníctva. Samozrejmosťou je aj prejav empatie voči tým, ktorým svoje služby poskytuje. Akorát ju na tomto poste očakávajú.

Rok 2014

Súťaž, ktorá sa konala v roku 2014 v Trenčíne poskytla súťažiacim tímom, takmer rovnaké podmienky pre výkop. Kvalita podlažia bola na tej nižšej hranici úrovne vstupníci náročnosti. Vskutočných podmienkach Slovenska je to však neraz inak. Existujú lokality, kde sa hrob kope viac ako jeden deň. Podlažie plné skál abalvanov sa vyskytuje takmer vo všetkých vyššie položených obciach. Výsledok dosiahnutý v súťaži, vykpaných cca 2,56 m³ zeminu anásledné zasypenie, vskutočnosti znamenal premiestniť 5,12 metrov kubických zeme. To sa najlepším súťažiacim podarilo za 95 minút! Vreálnych podmienkach Slovenska by bol čas istotne iný.

Do súťaže opohár sa prihlásili dvojčlenné družstvá zo Slovenska, z Českej republiky, Maďarska a Poľska. Súťažiaci z Poľska sa na poslednú chvíľu pre chorobu ospravedlnili a napokon pod ich vlajkou symbolicky súťažilo družstvo z Partizánskeho.

Súťažiaci si najskôr vylosovali budúce hrobové miesta a po odštartovaní sa pustili do práce. Už od prvej chvíľe jasnými favoritmi na víťaza bolo pre divákov dvojčlenné družstvo Pavol Herák (53) a Marek Rigo (29) z pohrebniectva mesta Bratislava MARIANUM. Zohratosť mužov dokazoval rýchlo sa prehlbujúci hrob, v ktorom sa striedali najskôr po desiatich minútach a neskôr po piatich minútach.

Súťaž odštartovali o 12.30 h a o 95 minút už mali víťazi hrob hotový. Na druhom mieste sa umiestnilo družstvo z Pohrebnej služby Dvorné z Partizánskeho a tretiu priečku získali Česi zo Sokolova. Na poslednom mieste skončili maďarskí hrobári, ktorí si však odniesli špeciálnu cenu za estetickú úpravu hrobu.

Súťaž 2016

Organizátorov predošlého ročníku prekvapil záujem kolegov z pohrebnej oblasti jednotlivých štátov, ktorými už v roku 2012 položili základy budovania spolupráce v rámci štátov V4. Od tej doby každoročne prebieha spoločná konferencia, kde sa riešia

otázky spolupráce, vzájomnej pomoci, cieľom ktorých je aj zosúladienie legislatívy medzi krajinami bývalého východného bloku tak, aby sme boli rovnocennými partnermi pre ostatnú Európu. Záujem osúťať len potvrdil nadštandardné vzťahy medzi nami aje aj dôkazom spolupatričnosti našich národov.

V roku 2014 skončili na poslednom mieste súťažiaci z Maďarska. Tento rok si však podobný neúspech nepripúšťajú. Rozhodli sa urobiť vlastné predkolo v Maďarsku, ktoré malo za cieľ vybrať to najlepšie družstvo pre reprezentáciu Maďarska v Trenčíne. Interná súťaž prebehla začiatkom júna v Debrecíne, kde súťažilo až 18 tímov! Vyhrala ju dvojica László Tóth a János Rác, ktorí budú reprezentovať svoju krajinu v Trenčíne.

Naposledy sa ako prvé umiestnilo dvojčlenné družstvo Pavol Herák (53) a Marek Rigo (29) z pohrebniectva mesta Bratislava. Ako to bude prebiehať tentoraz v novembri? Obhájime prvenstvo? Na to sa už prídte pozrieť do Trenčína.

Pavel Ondera

Pohrebniectvo Ecker

Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebniectvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495

NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

**Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

**NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnaslužba.sk**

Tri generácie v pohrebniectve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

TOPA

ECO - URNA

www.topa.sk

Urna je vyrobená z ekologicky
rozložiteľných materiálov

Kontakt: 0903 910 656
topa@topa.sk

DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á.Vámberyho 53/10B, 929 01 **Dunajská Streda**
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

Zákerne, spoza chrbta

Z policajného archívu...

Podľa skutočných udalostí napísal Mgr. Peter Ondera

Babku Vilímovú našli mŕtvu v byte, až keď si susedia sťažovali na zápach. Spomínali, že veru ju nevideli asi týždeň. To im ale neprichodilo zvláštne, lebo napriek siedmim krížikom na chrbte rada cestovala - najmä do krajského mesta za jedinou dcérou a dvoma vnukmi, dospievajúcimi chlapčiskami. Keď jej zomrel muž a dcéra sa rozviedla, ešte viac k nim srdcom prirástla a niekedy u dcéry strávila aj niekoľko dní, pomohla v domácnosti, poslala chlapcom, obriadila domácnosť. Už nepomôže, nepoláska vnukov, pretože privolaní policajti ju našli sedieť v kuchyni na stoličke s krvavou hlavou. Celý byt bol rozhádzaný, akoby niekto čosi hľadal. Lúpežná vražda?

Pracovníci kriminálnej služby s technikmi i so súdnym lekárom venovali obhliadke bytu veľkú pozornosť. Niektoré momenty do seba akosi nezapadali. V prvom rade bola babka zavraždená dosť netypickým spôsobom - sedela na kuchynskej stoličke, keď jej ktosi zozadu päť či šesťkrát sekol do krku čímisi ostrým. Na počudovanie, ani mŕtva z nej nespadla.

Vražednú zbraň nemuseli dlho hľadať - pod koberčekom v predsieni objavili zakrvavený sekáčik na mäso. Dalo by sa teda predpokladať, že ju musel zavraždiť niekto známy, koho sama vpustila do bytu a návštevu „prijala“ v kuchyni. Netušila zrejme nič, nebol tu ani náznak po zápase, nebránila sa, nemala žiadne modriny či iné stopy úderov. Nič, iba tie škaredé hlboké rany na zadnej časti krku. Súdny lekár bol teda presvedčený, že vrah musel stáť za ňou a viesť úderov zozadu, nijako si totiž nevedel predstaviť taký charakter úderov pri postavení zoči-voči.

Major Toman z krajskej kriminálky pozorne počúval. Lekár mal bez pochyb pravdu. Všetko v byte nasvedčovalo lúpežnej vražde. Skrine pootvárané, veci povyhadzované, matrace otočené, zásuvky poyysýpané. Dôkladne poutierané odtlačky. Vrah niečo hľadal. Čo chýba? Uplakaná dcéra potvrdila, že babka mala iba jednu vkladnú knižku - na nej mala odložené peniaze na pohreb. Tá zmizla. Nie, nebola na heslo.

Bežali do sporiteľne, ale bolo už neskoro - tých 50-tisíc korún ktosi hneď vybral a nedalo sa zistiť, kto, hoci výberca predložil občiansky preukaz. Po preverení sa ukázalo, že občiansky preukaz je ukradnutý. Patril osemnásťročnému chlapcovi, podľa pracovníčky na priehradke peniaze vybral mladík, ktorý „vyzeral celkom tak ako na fotke...“ Jasné, že teraz si už všimli rozdiely v podpise!

V byte nenašli žiadne ďalšie peniaze, iba pár drobných v „pu-delári“. Aj dcéra nebohej Vilímovej potvrdila, že nezmizlo nič iné. Ani pár kúsok zlata z perleťovej skrinky na kredenci, ani celkom vzácne porcelánové sošky, hoci boli na očiach. Toman sa znova vrátil do kuchyne. Babka vo chvíli smrti sedela na stoličke v rohu pri kuchynskej linke tak, že „hosta“ musela mať na očiach. Zrejme sedel na stoličke pri balkónových dverách. Na stole nebolo nič, žiadne pohostenie, iba prázdny

a pochopiteľne suchý čistý pohár. Ak v ňom niečo predtým bolo, tak maximálne voda alebo minerálka. Kvôli istote aj ten zobrali na expertízu. Možno si vrah dal pohár vody...

Toman sa zahral na vraha. Sadol si na tú stoličku pri balkónových dverách, hľadel na stoličku po mŕtvej Vilímovej a rozmýšľal. Ako to asi mohlo byť? Rozprávali sa, hádali? A potom čo spravil páchatel? Postavil sa za ňu, sekáčik mal voľakde skrytý a potom ju bez varovania, z ničoho nič sekol? Musel sa zakrvaviť...

Toman cítil, ako mu pracujú závitky v mozgu. Ak by to bol známy, hádam by ho sama ponúkla vodou a postavila ju na stôl! Sám sa obslúži iba ten, kto je tam ako doma. Ozaj, kto?

Dcérin žiaľ a hrôza v jej očiach nasvedčovali tomu, že táto žena by vlastnú matku nedokázala zavraždiť ani kvôli peniazom. A čo synovia? Jeden má vyše šesťnásť, druhý osemnásť. Priemerné školské výsledky. Matkino hodnotenie bolo stručné - dobrí chlapci, počúvni. „Ale, pán major, neviete si predstaviť, ako im chýba otec. Vôbec sa o nich nezaujímá, iba čo šeky posiela.“

Tomanovi to nedalo. Celkom mu totiž pasovali do jeho predstavy vraha, ktorého musela babka veľmi dobre poznať a v byte sa cítil ako doma. Akurát možno nevedel, kde babka tie peniaze schováva... Dal teda kriminalistom pokyn, aby oboch mládenčov opatrne „preklepali“. O pár dní mal výsledky. V deň vraždy bol starší mládenec na výlete s triedou, potom žúrovali - mal dokonalé alibi. Ale mladší? Ten mal byť na praktickom výcviku, no vôbec sa neukázal, majster sa chystal písať matke... A ešte čosi - má frajerku, v poslednom čase je akosi pri peniazoch... Išli za tou „frajerkou“ a tá, nič netušiac, potvrdila, že „Janko“ jej dvorí, pozval ju na výlet do Bratislavy, tak išla. Vozili sa taxíkom, dali si dobrý obed, potom boli v bare. Áno, všetko platil bez problémov...

Neostávalo iné, iba udrieť na sotva sedemnásťročného mládenca. Kde bol v ten deň, čo robil? Splietal, klamal, vymýšľal. Napokon sa rozplakal a povedal, ako to bolo. Súrne potreboval peniaze, išiel za babkou. Nechcela mu požičať, že jej ani minule nevrátil. Ale on veľmi potreboval peniaze, chcel ísť na ten výlet s Danou! Zobral teda sekáčik, aby to nevidela a zozadu ju udrel. Nevie koľkokrát. Nechcel ju zabiť!

Toman pochyboval, pretože tento úplne bezcitný mládenec sa pripravil - vopred na diskotéke ukradol občiansky preukaz jednému chlapcovi, ktorý sa naňho podobal... Vedel, kde má vkladnú knižku a byt rozhádzal iba preto, aby si policajti mysleli, že to bol niekto cudzí. Odtlačky poutieral.

Za úkladnú, plánovanú vraždu vlastnej babky mu súd ako mladistvému nadelil maximálny možný trest - desať rokov odňatia slobody.

Zabil ho vlastnou zbraňou

Z policajného archívu...

SMUTNÉ DETSTVO

Malíček bol zvláštny chlapec so smutným osudom. Prestarnutý otec mu dávno zomrel, žil iba s matkou a sestrou. Museli rátať každú korunu. Na učilišti veľmi nevynikal, ale bol veľmi zručný a všetko ho zaujímalo. S Reviňákom sa dlhšie poznali, napriek veľkému vekovému rozdielu boli dobrí kamaráti. „Pumpár“ vlastné deti nemal a tak mu bol Malíček čosi ako syn. Často za ním chodil do služby, vymieňali si videokazety, klábosili. Dokonca mu sám od seba ušil na pištoľ krásne kožené podpažné puzdro. Fascinovali ho zbrane, niekoľkokrát si dokonca boli spolu zastrieľať v lome. Z okruhu podozrivých však Malíčka vynechali hneď na začiatku - veď to bolo také chlapčiatko, v tú kritickú noc vraj bol normálne s mamou doma a keď sa dozvedel o smrti svojho kamaráta, hodinu za ním rumážgal ako za vlastným otcom... Nuž ale, táto informácia stavala celú vec do iného svetla. Odkiaľže má toľko peňazí?

Nenápadne si ho „preklepali“ a všetko bola pravda. Kamarátom tvrdil, že peniaze má od sestry, že sa mu podaril dobrý „kšeft“ s reprobedňami... Nebol problém nenápadne získať jeho odtlačky prstov. Zhodovali sa s daktyloskopickými stopami na druhom pohári!

PRIZNANIE

Malíček dlho nevzdoroval. Pri výsluchu sa zosypal a priznal - on to bol, on zastrelil svojho kamaráta. Prečo? Malíček tvrdil, že nevie. Vraj v tú noc bol naozaj za ním, to priznáva, mama netušila, že nie je doma, hral sa s pištoľou, Reviňák bol na druhom konci miestnosti, odrazu vyšla rana...

Neverili mu. Keby naozaj podľahol panike, bežal by volať lekára, políciu, kričal by o pomoc... On, naopak, po výstrele pokojne otvoril trezor, zobral peniaze, zamkol za sebou. To nasvedčuje panickému správaniu sa po náhodnej smrti kamaráta! Kde je pištoľ? „V rieke, pod most som ju hodil,“ hlesol.

Potápači naozaj našli mierne zhrdzavenú pištoľ zn. čezeta v bahne na označenom mieste. Bola to Reviňáková zbraň a mladučký, pätnásť a polročný Janko Malíček putoval do väzby. Počas celého vyšetrovania i na súde popieral, že by strieľal úmyselne s cieľom zmocniť sa peňazí i za cenu ľudského života nič netušiaceho kamaráta. Tvrdil, že pištoľ vystrelila znenazdajky, má veľmi mäkkú spúšť... Ani súdny senát mu neveril. Predsa z nej už strieľal predtým, dobre ju poznal, vedel s ňou zaobchádzať!

Náhodu preto skôr vylúčili. Svedčilo o tom jeho správanie krátko po čine a napokon aj celé tie dva mesiace, keď bezstarostne, s úsmevom na tvári míňal peniaze, na ktorých bola ľudská krv. Za poľahčujúcu okolnosť preto mohli muži v talároch považovať iba skutočnosť, že v čase činu bol vo veku blízkom maloletosti a na jeho nezvládnutej túžbe po peniazoch sa podpísalo biedne detstvo s trvalým nedostatkom prostriedkov a neúplná výchova po smrti otca. Súd mu preto nadelil mimoriadny, avšak aj tak kompromisný trest odňatia slobody v trvaní šesť a pol roka. Malíček sa s ním nezmieril, stále tvrdil, že išlo o náhodu. Ani odvolací súd však už na verdikte nič nemenil.

Mgr. Peter Ondera

Benzínové čerpadlá sa často stávajú terčom lúpežných, nezriedka veľmi brutálnych prepádov s nezvratným výsledkom. Za pár tisíc korún neváhajú najmä mladí ľudia spáchať najťažší trestný čin - vraždu. V meste na juhu sa pred časom odohrala dráma, ktorej aktérom bol ledva pätnásťročný mládenček...

Na čerpadle pri výpadovke panoval v to ráno úplný pokoj. Pár motoristov sa krátko po piatej pokúsilo kúpiť benzín do nádrží svojich tátošov, no nikoho nebolo vidieť, hoci vo vnútri sa svietilo. Vzdali to teda. Až keď o šiestej prišiel pracovník do rannej smeny, objavil svojho mŕtveho kolegu - štyridsiatnika Antona Reviňáka. Ležal v rohu miestnosti v kaluži krvi a dôvod bol jasný - pracovník si okamžite všimol, že podlahový trezor je riadne kľúčom otvorený a chýba z neho balík peňazí - okolo tristotisíc korún. Paradoxne, druhý balík s približne rovnakou sumou ostal na mieste...

Všetko nasvedčovalo kúpežnému prepadu, avšak s nejasnými okolnosťami. Privolaný lekár zistil, že Reviňáka ktosi pred niekoľkými hodinami zabil guľkou z pištole kalibru 7,65 mm. Vrah zákerne strieľal odzadu a z väčšej vzdialenosti, ale presne do tyla. Poškodený projektil našli, pištoľ nie, hoci aj kolega vedel, že Reviňák vlastnil pištoľ takého istého kalibru a vždy si ju do služby brával. Najzáhadnejšie boli dva fakty - vrah si otvoril trezor originálnym kľúčom a nič nasvedčovalo tomu, že by do miestnosti vnikol násilím. Na stole boli dokonca dva poháre s ostatkami červeného vína a s odtlačkami prstov. Jedny patrili obeti. Žeby Reviňák popíjal priamo s vrahom a ten ho prinútil trezor otvoriť? Stopy po zápase žiadne. Prečo však vrah nezobral všetky peniaze, keď času mal zrejme dosť, pretože za sebou pri odchode riadne zamkol?

Vyšetrovateľovi mjr. Kutlíkovi sa na jednej strane zdalo, že vrah musel spanikáriť, keď nechal toľký peniaz v trezore, z druhej ale všeličo nasvedčovalo tomu, že Reviňák mohol páchatela poznať a preto ho aj v nočných hodinách vpustil dovnútra. Pravdepodobne mu dôveroval. Kde je pištoľ? Mohla byť práve ona vražednou zbraňou?

Vyšetrovanie tak musel Kutlík viesť niekoľkými smermi. Príslušníci kriminálnej polície preverovali všetky známe „firmy“ v širokom okolí. Reviňák, pochopiteľne, mal pri svojej profesii „pumpára“ široký okruh kontaktov rôzneho druhu, vrátane pochybných individuí, ale inak bol známy skôr ako človek nedôverčivý, opatrný na peniaze. Nezlakol sa len tak ľahko. Páchatel očividne nebol žiaden amatér, zrejme dobre strieľal, zmocnil sa síce nie závratnej, ale predsa len solídnej sumičky peňazí, ktoré mu uľahčujú život a sťažujú pátranie. Čo keby tak začal hýriť? Mohlo by ho to prezradiť? Ale kde hľadať?

Týždne plynuli, no všetci jeho dobrí známi mali dokonalé alibi. Preverovanie nikam nevedlo, nádej na objasnenie zákernej lúpežnej vraždy sa zmenšovala.

Prešli vari dva mesiace, kým kriminalisti od svojich informátorov získali zaujímavú informáciu. Istý Ján Malíček, sotva pätnásťročný chlapčiatko, má odrazu veľa peňazí a úplne z nich „blbne“. Našiel si o tri roky staršiu frajerku, dokonca s ňou začal bývať v prenajatom byte, chodí na diskotéky, rozhadzuje tam peniaze, takmer kompletne byt zariadil... Odkiaľ má tie peniaze?

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	650 €
Druhá strana obálky	A4	570 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	280 €
Zadná strana obálky rozšírená	2x A4	700 €
Inzercia vnútorná	A4	360 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	216 €
Inzercia vnútorná	90 x 70 mm	110 €

Podrobnejšie informácie získate v redakcii magazínu. Kontakt mailom, telefonicky, osobne. Kontakt v tiráži.

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadavka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou.

PREŠOV
Krátka 7

ERA
Kompletné pohrebné služby

**Poskytujeme služby
najvyššej kvality**

NON STOP linka: **0918 560 422**
www.psera.sk

**Pohrebné a cintorínske služby
Peter Pastorok**

Poskytujeme kompletné služby:
Levice, Vojenská 4
Želiezovce, Cintorínska 3
Kálná nad Hronom, Viničná 32

NEPRETRŽITÁ SLUŽBA

Levice - 0917 774 976
Želiezovce - 0908 766 897
Kálná n. Hronom - 0903 729 383

NEZÁBUDKA

**POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV**
ŽIAR NAD HRONOM - KREMNIČA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebné služby LAuK

Jednotka na celom
území okresu Žilina

Európska kvalita
Pohrebné i cintorínske služby

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: **0905 431 389**
Kancelária: **41/568 33 34**

III. International Funeral Exhibition

10th - 12th november 2016 - EXPO CENTER - TRENČÍN
SLOVAKIA

**Slovak Funeral significantly connects the western and eastern markets
in the funeral business**

The funeral exhibition target group are funeral professionals and general public

Production

- Padded Supplies
- Cooling and handling equipment
- Boxes for the deceased, coffins, urns

Municipalities, businesses

- Excavation machinery
- Furniture and appliances for funeral homes

Decoration

- Cemetery managing software products

General public

- Floristry, planting on graves
- Maintenance of graves, decorations, accessories

- Mourning music
- Transportation
- Cremation technology
- Stone-care
- Ikebana, garlands, bouquets
- Memorabilia
- Stone, tombs, accessories
- Funeral costs insurance
- Ecology, coffins, urns, cemeteries
- Calligraphy, engraving works
- Sound and lighting equipment
- Rodent, disinfestation, disinfection

III. ročník medzinárodnej výstavy pohrebníctva

SLOVAK FUNERAL

10. - 12. 11. 2016 - EXPO CENTER - TREŇČÍN

Už od tohoto okamihu sa môžete prihlásiť do zoznamu vystavovateľov!

Registračný formulár spolu s podmienkami pre vystavovateľov nájdete na

www.slovak-funeral.sk

a na adrese organizátora

www.expocenter.sk

Slovak Funeral významne prepája západný a východný trh v oblasti pohrebníctva

Výstava určená pre odbornú i laickú verejnosť

Výroba

- Čalúnenia, doplnky
- Chladiace a manipulačné zariadenia
- Schránky pre zosnulých, rakvy, urny

Obce, firmy

- Technika pre výkopové práce
- Vybavenie domov smútku, výzdoba
- Softvérové produkty pre správu cintorínov

Občania

- Floristika, výsadba na hrobch
- Údržba hrobov, výzdoba, doplnky

- Smútočná hudba
- Prevozná technika
- Kremačná technika
- Ošetrovanie kameňa
- Ikebany, vence, kytice
- Spomienkové predmety
- Kameň, náhrobky, doplnky
- Poistenie nákladov na pohreb
- Ekológia, rakvy, urny, cintoríny
- Písmomaliarstvo, rytecké práce
- Ozvučovací a osvetľovací technika
- Deratizácia, dezinfekcia, dezinfekcia

